Przesyłka uiszczona ryczałtem

Nr. 67(74) Vilnius, trečiadienis, 1929 m. gruodžio mėn. 25 d. II metai.

VILNIAUS RYTOJUS

Lietuvių visuomenės, politikos ir literatūros iliustruotas laikraštis.
Išeina trečiadieniais ir šeštadieniais.

REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Šv. Jono g-vė Nr. 8—1.
Redakcija priima nuo 10 iki 12 val.
Administracja priima 9—2 val. po pietų.

REDAKCIJA straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintas korespondencijas ir smulkesnius straipsnius naikina.
Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 4 auks., pusei metų — 2 auks. 3 mėn. — 1 auksinas. Atskiro numerio kaina 10 skat.
Užsienyje metams 1 doleris.
Užsisakyti galima nemažiau kaip 3 mėnesiams.

Mokytojų suvažiavimo laukiant.

Vilniaus krašto lietuvių gyvenimo aplinkybės taip susidėjo, kad bene svarbiausias mūsų pirmyneigos ratas tenka sukti mūsų liaudies mokytojams. Visų pirma jie auklėja jaunąją kartą, kuriai tarp daugelio pavojų grėsia gan didelis pavojus ištautėti. Nuo mokytojų susirūpinimo tuo klausimu daugiausia priklausys augančios kartos tautinė dvasia. Be to mūsų mokytojams tenka dirbti ir tarp vyresnių, skleist tarp jų apšvietą ir kultūrą, žadint jų tautinę sąmonę ir apskritai, kelti šio krašto gerbuvį. Paėmus dar domėn, kad liaudies mokytojai sudaro gana žymią mūsų inteligentijos dalį ir beveik vienintelę šviesuomenę sodžiuj — darosi aišku, kad mokytojų vaidmuo lietuvių visuomeniniam gyvenime yra labai reikšmingas. Nuo jų mokėjimo pastatyti tautinius mūsų reikalus virš kitų reikalų, nuo vienybės jų tarpe, nuo sugebėjimo reikalui esant pasiaukoti ir apskritai nuo mokytojų moralės vertės žymioj daly priklausys Vilniaus krašto tautinis atbudimas, o nuo to gal ir šio krašto ateitis. Nenuostabu todel, kad lietuvių visuomenė nuolat turi atkreipusi akis į liaudies mokytojus, stato jiems kartais gal net perdėtus reikalavimus ir domisi kiekvienu svarbesniu įvykiu jų gyvenime.

Štai ir vėl, baigiant senuosius metus, laukiama truputį stambesnio įvykio mokytojų bendruomenej — butent mūsų liaudies švietėjų Sąjungos suvažiavimo. Tokie suvažiavimai šaukiami kasmet ir turi tikslu aptarti visas kliūtis ir sunkenybes, kurių sutinkama labai daug dirbant švietimo darbą. Be to norima bendromis jėgomis paieškot priemonių mokytojo sunkų būvį pagerinti. Juk kasmetiniai, sunkiai teikiami mokytojų tvirtinimai, kvalifikacijų reikalavimas ir stoka galimybių jas įsigyti, didžiumos mūsų kaimiečių menkas tautinis susipratimas ir neaukšta kultūra, o pagaliau ir medžiaginiai nedatekliai — sudaro mūsų mokytojui taip sunkią vargų naštą, kad jis vienas ir pavilkt jos nepajėgia. Tokiais nuotykiais ir plačioji visuomenė turėtų ateiti mokytojams į pagalbą ir berods toji visuomenė, kiek gali, padeda. Daugiausia tačiau čia galėtų nuveikt patys mokytojai, krūvon susibūrę ir viens kitam rankas padavę. Kitaip sakant, Mokytojų Sąjunga pajėgtų daugeliu atžvilgių savo narių būklę palengvint ir apgint nė kartą jų laužomas teises, jei, žinoma, daugiau negu iki šiol tuo reikalu susirūpintų ir laikytų tai vyriausiu savo tikslu. Rimti mokytojai kitaip ir nesupranta savo Sąjungos tikslo, tik todel į suvažiavimus atvyksta ir apskritai prie Sąjungos prisideda.

Bet ar visi mūsų mokytojai savo pašaukimą ir Sąjungos tikslus tinkamai supranta? Deja, į tą klausimą tuo tarpu tenka atsakyti neigiamai. Yra Sąjungoj narių, kurie joje aktyviai dalyvauja tik iš atžvilgio į savo asmenines ambicijas, partiniais, ar gal dar kitais, sumetimais, žodžiu, politikuoja. Kadangi vis delto tie nariai būna aktyvūs, tai dažnai paima į savo rankas suvažiavimo vadovybę. Tuomet, vieton apsvarstyti gyviausi mokytojo ir mokyklos reikalai, sukeliami bergždi ginčai darbininkų ir darbdavių santykių klausimu. Mokytojai tuomet paverčiami darbininkais, o „Ryto“ D-jos nariai darbdaviais ir kviečiami kovon vieni prieš kitus. Kame čia darbininkų ir darbdavių santykių anologija? Kur čia išnaudojimas? Kurie D-jos nariai ir kurių mokytojų sąskaiton pasipelno? Tai tik paprasčiausia partinė demagogija, tai tik noras suardyti mokytojų ir D-jos narių sutartiną bendradarbiavimą vienos ir tos pačios visuomenės gerovei. Tokie suvažiavimai paprastai pasibaigia visišku fiasco; suvažiavimo dalyviai, nieko rimtesnio nenutarę, o tik susipykę ir viens į kitą žvairuodami, išsiskirsto. Nuo to nukenčia ir mokytojų ir bendrai švietimo reikalai.

Gerai dar, jei tokiam suvažiavime pavyksta sudaryti rimtesnę valdybą. Bet retai tas būna. Į valdybą dažniausia patenka tie patys suvažiavimo triukšmadariai, tariamieji mokytojo, kaipo darbininko, teisių gynėjai. Tuomet ir valdyboj tik politikuojama, tik vieni prieš kitus kurstomi, o mokytojo vargai ir skriaudos, lietuvių mokyklos nepakenčiama būklė paliekama, kaip buvusi, kiekvienam mokytojui atskirai iki naujo suvažiavimo, kūris taip pat paverčiama mitingu, ir vėl, nieko nenuveikus, išsiskirstoma. Iš tokio valdybos veikimo gal ir pasinaudoja kai kuri politinė partija ir, žinoma, mūsų nedraugai, bet mokytojams, mokyklai ir bendrai mūsų visuomenei tuo būdu daroma didelė žala.

Taip būdavo seniau, bet toliau taip būti neturėtų. Didžiuma juk mokytojų, apie ką galima spręsti iš jų sąžiningumo, einant tiesiogines savo pareigas, ir spaudoj jų keliamų klausimų, gerai supranta savo aukštą pašaukimą ir tinkamai įvertina mūsų būklės Vilniaus krašte rimtumą. Ta rimtoji didžiuma turėtų taip pat suprasti, kad Sąjungoj politikai ne vieta, nes ji skaldo neskaitlingas mūsų jėgas, kelia bergždžią ir žalingą tarpusavio kovą, kai tuo tarpu reikėtų visus burti bendrajam tikslui siekti.

Tiesa, kai kurie vyresnieji mūsų veikėjai tarp savęs nesutinka. Be abejo, blogai daro. Bet jie nesutinka tik politiniais klausimais. Jie politikuoja, jie politikos išvengti negali, o ten kartais, jų nuomone, kompromisai neįmanomi. Bet tai dar nereiškia, kad ir mokytojai, kurie su politika nieko bendro neturi, turėtų pasisavint jų silpnybes.

Didelis vaidmuo yra skirtas mūsų liaudies mokytojams Vilniaus krašto tautinio atbudimo istorijoj. Reikia tikėtis kad jie tą vaidmenį tinkamai ir suvaidins.

Iš lenkų — latvių vienybės.

Ne taip senai viešėjo Vilniuje atvykę iš Latvijos lenkų - latvių vienybės draugijos atstovai; tai buvo daugiausia lenkai iš Latgalijos, kuri kada tai priklausė Lietuvai ir Lenkijai. Svečius vilniškiai lenkai labai gerai pavaišino. Vienų vaišių metu kilo sumanymas pasveikinti Lenkijos ir Latvijos prezidentai. Sumanyta — padaryta. Mušė dvi telegramas: vieną Varšuvon, antrą Rygon. Lenkijos Prezidentas gavo telegramą tvarkoje, bet su Latvijos prezidento pasveikinimu išėjo „mažas“ nesusipratimas; Latvijos prezidentas negalėjo pažinti savo titulo: vietoj „Latvijos prezidentui“ telegramoj juodai ant balto buvo išmušta „Latgalijos prezidentui“. Latvijos spauda pakėlė triukšmą; tuojau prisiminė lenkų spaudos reikalavimus paimti iš Latvijos šešis valsčius, prisiminė ir kitokius reikalavimus del dvarponių ir tt.; žodžiu,— vietoj vienybės išėjo visai kas kita. Norėjo pradžioje kaltę suversti telegrafo tarnautojams, išrašė Rygon telegramos originalą, bet pasirodė, kad telegrafo nesuklysta. O kaltę galima buvo visai lengvai išaiškinti, ir endekų „Dzien. Wil.“, nieko neslėpdamas, stačiai pasakė, kad ponai, kurie rašė pasreikinimą, buvo per gerai pavaišinti. Žinoma, reikėjo tik atsiprašyti Latvijos prezidentą, ką ir padarė lenkų - latvių vienybės draugijos centras. Yra priežodis: „ką blaivus mano, tą girtas išplepa“, ir latvių spauda nedovanai užsigavo del tokio „pasveikinimo“.

Tie patys aimanavimai.

Vienas prancūzų laikraštis, remdamasis kitu išėjusiu jau Vienoje laikraščiu, apgailestauja, kad N. Lietuva del nepalaikymo santykių su Lenkija kas met nustoja 200 milijonų litų; ta suma, pasak to laikraščio, yra labai didelė, nes iš Lietuvos per metus iš visa išvežama už 290 milijonų (!); be to, N. Lietuva, vengdama Lenkijos, turi ir kitokių nuostolių: negali pakelti Klaipėdos uosto, negali nutiesti gelžkelio iš Kauno Klaipėdon. To laikraščio aimanavimus, žinoma, pakartojo ir lenkų spauda. Kiek nuostolių del santykių nepalaikymo turi Lenkija, tas laikraštis nepasakė; o jie tur būt daug didesni, nes ir Lenkijos plotas didesinis ir vilniškė spauda nors retkarčiais apie nuostolius prasitaria. Be reikalo laužoma sau galva, kas bus su N. Lietuva, jei ji ir toliau nepanorės užmegsti kaimyninių santykių; dovanai pakišama jai mintis, kad protas turi vadovauti jausmams. N. Lietuva pati, be patarimų, žino, kas reikia daryti ir kaip savo reikalus ginti. Dovanai, mūsų supratimu, mėtomi pinigai Vienos ir Paryžiaus laikraščiams, nes tuo keliu nepasiseks nei Klaipėdos pakelti, nei gelžkelio pastatyti, nei santykius su Lietuva užmegsti. Daug greičiau bus galima tikslas pasiekti, jei bus atsižiūrėta į lietuvių tautos aspiracijas.

Sunki lietuvių būklė Brazilijoj.

Pranešama, kad lietuvių emigrantų būklė Brazilijoj yra labai sunki. Tačiau, blogiausioj padėty yra „Nuova Lithuanijos“ kolonijos kolonistai. Pirmiausia, kolonija yra 900 kilometrų nuo Sao Paulo. Siūlę pirkti ten žemę agentai vilioja žmones ir tuo, kad, esą, ant jų perkamos žemės auga miškas. Pratę Lietuvoj branginti mišką lietuviai, matyti, tikėdamiesi pardavę mišką išsiversti, noriai ėmė tuos sklypus. Žemė kolonijoj viena blogiausių visos Brazilijos. Gyvulių ūkininkai neturi galimumo laikyti: kiaulės dvėsta, o mulams bei karvėms laikyti nėra ganyklų. Ūkininkai, prakasę tarpukelmiuose žemę, sodina kukurūzas, prieš tai sudeginę esantį mišką. Tačiau ir tų pačių kukurūzų parduoti neturi galimumų: per toli ir pet mažai moka. Nuo artimiausios geležinkelio stoties — 50 kilometrų nepaprastai blogo kelio. Oras pilnas kenksmingų vabzdžių, jokio pašalinio uždarbio kolonistai neturi. Vietos administracija nepaprastai blogai elgiasi su lietuviais. Apgauti, nuskurdę, dvejus metus sunkiai dirbę, nustoję paskutinio skatiko, žmonės bėga, palikdami savo žemę. Sudaryti „pirkimo“ kontraktai neduoda jokio galimumo suteikti kolonistams teisinės pagalbos. Žemės savininko Machado agentas Kiršteinas, kuris suviliojo žmones pirkti tą žemę, bijosi be ginkluotų palydovų ir pasirodyti kolonistams. Eina gandai, kad Machado savo šią žemę yra jau 11 kartų pardavęs.

Vokiečiai nesnaudžia.

Vokietijos parlamente svarstomi klausimai, kaip Lenkijos pasieny pakelti vokiečių ūkiai, kaip nutiesti 9 dideli gelžkeliai ir 3 tūkstančiai kilometrų plento. Lenkų spauda nurodo, kad tai visa nukreipta prieš Lenkiją.

POLITIKOS APŽVALGA.

Šiaurės Amerikos Jungt. Valstybės paskutiniuoju laiku prisidėjo prie Tarptautinio Teisingumo Tribunolo Hagoj. Tas Tribunolas sprendžia įvairius ginčus tarp atskirų valstybių, jeigu jos geruoju savo nesusipratimą jam spręsti atiduoda. Prie Tribunolo priklauso beveik visos pasaulio valstybės ir dažnai juo naudojas. Amerika iki šiol nebuvo prie Tribunolo prisidėjus, nes jos užsienių politika remiasi dar prieš šimtą metų prezidento Monroes nustatytu dėsniu — nesikišti į Europos valstybių reikalus ir taip pat neleisti Europos valstybėms kištis į Amerikos reikalus. Tiesa, Amerika įsikišo į didįjį karą ir dėka tam vokiečiai tapo nugalėti. Bet paskelbdama Vokietijai karą sudarė tokias aplinkybes, kad atrodytų, jog buvo pačios Vokietijos priversta jai karą paskelbti. Pradėjo gi karą su Vokiečiais tik tuomet, kai buvo jau visai aišku, kad jį laimės. Po karo atrodė, kad Amerika pakeis savo užsienių politiką Europos atžvilgiu.

Dar prieš pasirašant Versalės traktatą Amerikos prezidentas Vilsonas pasiūlė įkurti Tautų Sąjungą. Tas pats prezidentas vėliau buvo vienas svarbiausių Tautų Sąjungos kūrėjų. Amerika tačiau, remdamosi aukščiau nurodytu Monroes dėsniu, prie jos neprisidėjo ir iki šiol laikosi kiek nuošaliau nuo Europos. Paskutinėmis dienomis gauta žinių, kad ir Amerika prisideda prie Hagos Tribunolo, tiesa, su pastabom. Europos valstybės suinteresuotos Amerikos bendradarbiavimu. Amerika dabar bene galingiausia visų pasaulio valstybių, jos žodis kiekvienu klausimu yra svarus ir todel Tribunolo reikšmė, prisidėjus prie jo Amerikai, žymiai padidės.

— Amerikoje vienoje kasykloje netoli Mate Alister įvyko baisus dujų sprogimas; jau ištraukta apie 60 lavonų. Ir gelbėti likusius sunku, nes kasyklos gilumas siekia 1200 metrų ir iš jos veržiasi nuodingos dujos.

Palestinoje, kitaip dar Šventąja Žeme vadinamoj, nesenai prieš žydus sukilę arabai tapo anglų žiauriai numalšinti, tik, kažin, ar ilgam. Dar pirmam amžiuje Kristui gimus, romėnai sugriovė Jeruzalę ir išvaikė žydus iš Palestinos. Žydai nuo to laiko gyvena išsisklaidę po visą pasaulį. Jų gi tėvynėje įsitaisė arabai, o pačių žydų ten buvo nedaugiau kaip ir pas mus. Praėjusiam šimtmety tarp žydų gimė srovė, sionizmu vadinama, kuri pasistatė tikslu įkurti Palestinoje žydų valstybę. Prieš didįjį karą Palestiną valdė turkai, bet po truputį ten kišosi ir anglai, o turkams karą prakišus, Palestina visai perėjo anglų žinion. Anglai, norėdami susilpnint arabus, kurie gyvena ir gretimose šalyse, taip pat jų valdomose, ir kurie paskutiniais laikais daro daug pastangų išsivaduoti iš svetimųjų globos, — nutarė padėti žydams įsigalėti Palestinoje.

Buvo paskelbta garsi Bolfuro deklaracija, sulig kurios žydai gavo teisę išpirkti palengvintomis sąlygomis iš arabų žemes ir steigti ten savo valstybę. Žydai sionistai (tautininkai) pasinaudojo tomis teisėmis ir iki šiol jų ten priplaukė iš viso pasaulio apie 80 tūkstančių; matydami, kaip žydai iš jų paveržia žemes ir, kaipo kultūringesni ir turtingesni, juos begalo išnaudoja, — sukilo, sudegino daug kaimų ir miestelių ir išpiovė kelius šimtus žydų. Anglai tuomet atsiuntė daugiau kariuomenės ir arabus numalšino. Dabar ten veikia sukilėliams teisti įsteigti teismai. Nors sukilėliai teisiami ir šaudomi, bet Palestina galutinai dar nenurimo. Arabų judėjimas nukreiptas prieš žydus ir anglus nuolat stiprėja.

Aukštuolaičio sekėjams albuman.

Vilniaus lietuviai turėjo keletą progų pažinti įvairaus plauko provokatorių, kurie būdami Vilniuje trumpesnį ar ilgesnį laiką stengdavosi įlysti lietuvių tarpan nuduodami lietuvius. Malonu betgi pabrėžti, kad su tokiais „lietuviais" vietos lietuviai, išskyrus vieną kitą šliaužiojimo asmenį, neįsileido artimesniuosna santykiuosna.

1919 ir 1920 metais okupavus Vilnių bolševikams, buvo nužiūrėtas Lietuvai „proletarinis" diktatorius Kapsukas-Mickevičius. Dėja. To neįvyko. Po kelių metų radosi Vilniuje nežinia iš kur atsikraustęs tūlas Jurgis Aukštuolaitis. Šis „veikėjas" įsteigė dviem kalbom laikraštį „Suvienytąją Lietuvą". Neišaiškintomis aplinkybėmis prie Aukštuolaičio organo buvo prisidėjęs vienas lietuvis, spausdindamas tenai savo traktatus. Bet tas akių muilinimas tęsėsi neilgai. Vežimais vežiojama provincijoje „Suv. Lietuva" po kelių numerių subankrūtavo, o josios šefas Aukštuolaitis išnyko be pėdsakų. Ir tik vėliau, sukilus Klaipėdos kraštui prieš okupaciją, Aukštuolaičio vardas vėl vienur kitur pasirodė, bet be didesnės reklamos. Po to vėl pranyko. Tuo tarpu šiemet vasarą Varšuvoje Miesto Teismas (Sąd Grodzki) nagrinėjo kelių Lenkijos užsienių reikalų ministerijos valdininkų bylą, kurią jiems iškėlė buvęs iki 1923 m. sausio 15 d. *) Lenkijos konsulas Klaipėdoje p. K. Mahleras už jo įžeidimą. Kaltinamųjų tarpe atsirado ir Jurgis Aukštuolaitis. Iš viešai paskelbtų Teismo sprendimo motyvų paaiškėjo, kad Jurgis Aukštuolaitis buvo „nužiūrėtas į Lietuvos diktatorius" (Taip įrodinėjo jo gynėjas, garsus advokatas Paschalski's) ir siekdamas to tikslo buvęs priverstas įžeisti p. Mahlerą, nes tai daręs šalinant mažą kliūtį siekdamas aukšto tikslo (tapti Lietuvos diktatoriumi), kuriam buvęs pasišventęs. Prašome įsidemėti: į Lietuvos diktatorius buvo nužiūrėtas buvęs vokiečių žandaras, vėliau „Suvienytosios Lietuvos" oberredaktorius. Šis, tikslo nepasiekęs diktatorius, berods Miesto Teisme buvo dėl minėtų jo „nuopelnų" išteisintas, bet padavus p. Mahlerui apeliaciją, Atšaukiamasis Teismas (Sąd Odwoławczy) nepriėmė domėn Aukštuolaičio „nuopelnų" siekiant „aukšto tikslo" ir nuteisė jį 3 mėnesiams kalėjimo. Del šito sprendimo „Myśl Niepodległa" Nr. 1000 rašo: „Tai verta atminti, jeigu p. Aukštuolaitis ateityje norės tapti Patagonijos cezariu ir to tikslo siekdamas painios mūsų (lenkų) diplomatus šiaip ar taip į nemalonias bylas".

Mes gi iš savo pusės patartumėm buv. „Suvienytosios Lietuvos" redaktoriaus Aukštuolaičio sekėjams jo karjeros istoriją įsirašyti sau albuman, o tų sekėjų simpatikams ir bendradarbiams kartas nuo karto tą istoriją pasiskaityti. Tai nieko nekenktų. *R. M.*

---

*) Tą dieną sukilėliai užėmė Klaipėdą.

Švenčionių „Ryto" lietuvių liaudies mokytojai, tuoj po susivažiavimo, kuris nesenai buvo sukviestas Švenčionyse. Vidury „Ryto" draugijos pirmininkas kun. K. Čibiras.

Sveikatos kampelis.

Maža namų vaistinėlė.

Miestų ir miestelių gyventojams tokia vaistinė nebūtinai reikalinga, nes, bėdai užėjus čia pat už kelių žingsnių yra vaistinė. Visai kitaip yra sodžiuje. Atsitinka kartais ir tai ant greitųjų prireikia bet kokio, vaistelio. Ir bėk dėl tokio dalykėlio miestelin, kuris gal kartais nevisai arti ir kelias blogas ir t. t. Sakysim, susižeidė smarkiau kas ranką. Žaizdos nuplovimas švariu vandeniu ir jodina aptepimas — gali čia labai daug padėti. Tuo tarpu panašiais atvejais į žaizdą nedaug domės tekreipiama ir kadangi juodinos namie neturima, tai žaizdą uždedama dulkėtu voratinkliu. Iš tokio „gydytojo" gali būti daugiau žalos, negu naudos. Tiesa, šiandien kiekviena sodžiaus bobutė turi įvairių „žolelių", bet ar jos daug padeda—tenka abejoti. Apie visokius gi užkalbinėjimus nuo gyvačių ar pasiutusių šunų įkandimo — ir kalbėti neverta.

Šių nekaltų vaistų turėtų būti kiekvienoje šeimoje:

Jodas (jodina). Vartojama aptepimui: šviežių žaizdų, sumušimui, miksterėjusių sąnarių, skaudančių vietų vočiai pasidedant, šonuose diegiant ir t. t. Gerklę skaudant galima ją plauti vandeniu su jodina (10 lašų jodo į vandent stiklinę). Nuo žaksėjimo: 3 lašai jodo priimti į vidų vandeny.

Valerijonų lašai. Padeda, ypač moterims, nuo nervingumo, galvos skaudėjimo, susijaudinimo, nemiegos. Geriama po 20 lašų vandenyje arba ant cukraus.

Aspirinas. Gelbsti, ypač nuo įvairių peršalimo rūšių: slogos, gripo, galvos ir sąnarių skaudėjimo, reumatizmo ir kt. Geriama 3 kart per dieną po vieną tabletę. Geriausia — primti ant nakties tabletę ir išprakaituoti.

Kodeinas. Tabletės, vartojamos nuo kosulio (3 kart per dieną po 1 tabl.)

Senos lapai (Folliculi Sennae). Auga Afrikoj, Europon atvežami per Aleksandriją, todėl dažnai vad. Aleksandrijos lapais. Geriama kaip arbatą ant nakties nuo sukietėjusių vidurių paliuosavimui. Vienas valgomasis šaukštas šių lapų užpilama karštu vandeniu ir geriama kaip arbatą.

Be to, galima būtų dar nusipirkti *bintų* žaizdoms aptvert ir kompresams privyniot. Kas norėtų, galėtų prie šios kolekcijos pridėti dar kai ko, pav. balto amerikoniško vazelino, cinko pastos amoniako, glicerinos ir t. t.

Kas link kainos, tai visa galima įsigyti labai pigiai, pv. aspirino, tannalbino ir kt. tabletė kainoja 10 grošų; vazelino, cinko nedidelė dežutė — 30 gr., jodinos mažas buteliukas — 50 gr. ir t. t.

P. K—vičius.

Trumpai apie viską.

— Ramiajame vandenyne šiaurinėje jojo dalyje įvyko žemės drebėjimas.

— Sovietų pasiuntinį Karachaną, nuvykusį Turkijon; priėmė pats Kemal Paša ir tarėsi apie 2 valandas. Bus pratęsta seniau pasirašyta draugingumo ir neutraliteto sutartis.

— Sovietų pasiuntinys Karachanas grįžta iš Turkijos; jis savo misija patenkintas.

— Anglijos žemieji rūmai priėmė bedarbių draudimo įstatymą; tam reikalui reikėsią apie 100 milijonų dolerių išleisti.

— Vokiečiai ieško paskolos pas amerikiečius; paskutinių metu teko sužinoti, kad jie gauna pasiskolinti 400 milijonų markių.

— Iš Italijos nusiųsta karo laivas su brangiausiais italų menininkų pareikslais į Angliją; tuos paveikslus norima parodyti londoniečiams. Karo laivas kelionėje pakliuvo siaučiančių andrų sritin; kurį laiką net buvo manyta, kad jis žuvo. Šis laivas dabar stovi prie Portugalijos krantų.

5) **Dobžanski's.**

KAJETUKAS.

Vieno veiksmo komedijėlė.

SCENA XII.

Kajetukas ir Julė.

Kajetukas. Tai ji pono Gipolito duktė? O aš maniau, kad panelės teta.

Julė. Gerai, kad laiku poną perspėjau.

Kajetukas. Širdingai panelei dėkoju, nes tik dabar pradedu suprasti! Per pusryčius ponas Gipolitas man ją piršte piršo.

Julė. Juk ponas to čionai ir atvažiavai.

Kajetukas. Aiškus dalykas, bet kam vesti vyresnė sesuo, kad yra jaunesnė ir gražesnė. (*Nusilenkia Julei*)

Julė. Bet ponas Gipolitas turi tik vieną dukterį.

Kajetukas. (*Nusistebėjęs*) Tik vieną, o kuo panelė esi?

Julė. Aš esu Julytė — jų tarnaitė.

Kajetukas. Tar... tar...

Julė. Tarnaitė.

Kajetukas. Tai kodėl anksčiau man nesakei?

Julė. Nemaniau, kad ponas laikysite mane pono Gipolito dukryte.

Kajetukas. Še tau! Dabar turiu tą senę vesti?

Julė. Rodos taip.

Kajetukas. O kiek jai metų?

Julė. Nežinau.

Kajetukas. Ai, ai, gražią pačią nuvešiu mano!

Julė. Ko ponui nusiminti? Juk nesi verčiamas ją vesti!

Kajetukas. Kaip gi ne? Jei neįrodysiu tėvui, kad ji už mane vyresnė esanti, gausiu... (*Rodo ore*).

Julė. Jei ponas manęs neapviltumei, galėčiau poną išgelbėti.

Kajetukas. Iš tikrųjų! Aš Vilniun tave nuvešiu, kur tu taip trokšti.

Julė. Gerai, nenusimink, pone, o dabar sudieu, nes kažkas ateina. (*Išbėga*).

SCENA XIII.

Kajetukas, Gipolitas ir Ksavera.

Gipolitas. (*balsas už scenos*) Nusiramink, Ksaveryte, čia tik juokai buvo.

Kajetukas. Oi, silpna man darosi. (*Pasitraukia į šalį*).

Gipolitas. Pagalios, kas mylisi, tas ir barasi. Čia jau sena istorija. (*Traukia ją vidurin scenos*).

Ksavera. Ach! Tėveli, aš niekuomet to neužmiršiu.

Gipolitas. Ką ten daug kalbėti (*Pamatęs Kajetoną*). Žiūrek! štai stovi it stabo ištiktas; a, jaučia perdaug pasakęs, bet vedęs pasitaisys. Ar netiesa, Kajetukai?!

Kajetukas. Teisybė, pone. (*Sau*) Nėra Julės.

Gipolitas. Na, nepyk gi jau! Pasikalbėkit nors kartą žmoniškai.

Ksavera. (*Kukliai*) Aš dovanoju, bet...

Gipolitas. O tu, Kajetukai, ar atsiprašai? Prasižiok gi pagalios, juk žmogaus neužmušei! Še tau ir juokai jaunųjų. Atsiprašai ją?

Kajetukas. Atsiprašau gerąją poniu... panelę Ksaverą.

Gipolitas. Taip, taip! Tai labai gražu! O dabar susitaikinę pasibučiuokit.

Ksavera. Bet, tėveli!

Gipolitas. Kam tos ceremonijos, pasikeiskit bučkiais ir tiek. (*Pritraukia Kajetuką*) Na eikš gi čia, eikš. Juokauti moki, o atsiprašyti gėdinies.

Kajetukas. Kaip Dievą myliu, taip...

Ksavera. Ką, tėveli, dirbi...

Gipolitas. Čia mano dalykas! Na, viens, du irrr... aš nusigręšiu, nežiūrėsiu (*Nusigręžia*). Jau?

Kajetukas. (*Į šalį*) Dievaži, negaliu!

Gipolitas. Ar jau?

Ksavera. Negalimas taip greit, gėdinamės...

Kajetukas (*į šalį*). Oi! Kad nors Julytė ateitų!

Gipolitas. Ar jau! Man kantrybės trūksta... (*Ksavera su Kajetuku lenkiasi ir bučiuojasi*).

Ksavera (*susigėdus*). Jau, tėveli! (*Išbėga*).

Kajetukas. Brrr!

Gipolitas. Ot taip, dabar lyg po sužiedotuvių ir viens kitam galit sakyti „tu" be jokios ceremonijos. (*Pastebėjęs, kad nėra Ksaveros*). Aa! Išbėgo,.. saldu gardu, kaip du medu.

Kajetukas. (*į šalį*). Še tau ir medus,

Gipolitas. O ką Kajetukai, kaip jautiesi?

Kajetukas. Man rodos, kad truputį pasenėjau.

Gipolitas (*keliais žingsniais prisiartina*). Ką? Ką? Mano duktė pasenėjus?

Kajetukas. Aš apie ožkieną kalbu, ne apie dukterį.

Gipolitas. Taip ir sakyk! Vos jau nesupykau.

Kajetukas (*į šalį*). Reikia griebtis paskutinių priemonių (*Balsiai*). Atsiprašau pono, o kiek ponas duosit kraičio savo dukrybei?

Gipolitas. Aa: Tuojau susiderėti norėtum, patiko mano Ksaverytė, ką?!

Kajetukas. Lyg ir taip! Bet tėvas man įsakė, kad nevesčiau pačios be dvidešimts penkių tūkstančių.

Gipolitas. Apie tai nesirūpink, meldžiamasai. Mano Ksaverytė gaus 50,000 grynais.

Kajetukas (*į šalį*). Jau paskutinė priemonė dingo.

Gipolitas. Apsidžiaugei? O aš tau pasakysiu, jei tik geras būsi, tai dar pridėsiu.

Kajetukas. Ko norėtumei, ar dukters, ar 50.000.

Gipolitas. Nežinau, kuo tikslu klausi, bet jei priseitų išsirinkti, velyčiau dukterį nei pinigus.

Kajetukas. O ir nuobodu ponui būtų be dukrytės?

Gipolitas. Hm: Tiesa, pripratau prie tos čiulbonėlės, bet ką darysi, kai reikia!

Kajetukas. Kaip ką darysi? Duok man, ponai, 50,000, ir dukterį ponui paliksiu.

Gipolitas. Cha, cha, cha. Tau vis išdykauti, o kad prispirčiau prie sienos, tai ir už milijonus Ksaverytės neatiduotum. Turiu jai pasakyti, tai bent pasijuoks. Cha, cha, cha! (*išeina*).

Kajetukas (*vienas*). Kas juokias, kas išdykauna, aš veltui padaryčiau, jei nebijočiau tėvo. Jei tėvas sužinotų, kad mergą su 50,000 paleidau miškan, tai ir nosies parodyti namie negalėčiau. Ką toji Julytė plepėjo, kad mane išgelbės. bet kaip gi ji tai padarys? Aš jau, pagalios, ją ir vesčiau, jei tėvo nebijočiau; oi gaila, kad ji ne pono Gipolito duktė.

(B. d.)

KALĖDOS.

Gruodžio mėn. 25 dieną sukanka 1929 metai nuo to laiko, kada užgimė iš Šv. Marijos nuo amžių laukiamas pasaulio Atpirkėjas Jėzus Kristus, Dievo Pasiųstasis, Dievas-Žmogus. Įvyko tai žydų žemėje, prie Betleem miestelio, kuris yra dviejų mylių kelio į pietus nuo Jeruzalės miesto.

Paprastai sakoma yra, kad V. Jėzus užgimė stainelėje. Tačiau Kristaus užgimimo vieta nebuvo trobesys, o kalkių uoloje dideė rūsis, arba grota, kokių ir šiandieną yra daug Šventojoj Žemėj (Palestinoje).

Tais laikais, karams nutilus, Romos (Rymo) ciesoriaus Augustas įsakė surašyti visus imperijos gyventojus. Kiekvienas turėjo užsirašyti ten, iš kur buvo kilęs. Todėl šv. Juozupas ir Marija, kaipo iš karaliaus Dovido giminės paeiną, tuo tikslu keliavo į Dovido miestelį Betleem. Atvykę čia, iš pradžios ieškojo vietos parnakvoti nakvynės namuose, kokie, sulig rytų šalies papročių, esti priemiestyje. Tačiau nei nakvynės namuose, nei kur kitur miestelyje pernakvoti vietos neradę del didelio žmonių antplūdžio, kurie buvo atėję čia užsirašyti: nenorėdami nakvoti po atviru dangumi,—šventieji keleiviai išėjo iš miestelio, iš to jo šono, kurs yra Hebrono miestelio link, atrado didelę kalkių uoloje grotą, (rūsį); čia lietui ar audrai užėjus, aplinkiniai piemenys su savo kaimene arba banda pasislėpdavo. Toje tai grotoje gimė dar rojuje pažadėtasis pasaulio Išganytojas.

Į tą tai grotą paskiau minių minios ėmė plaukti, lankyti Kristaus užgimimo vietą, savo akimis ją pamatyti, pabučiuoti, pasimelsti.

Anos gadynės pagonys visokiais būdais stengėsi sustabdyti pagarbą, kurią pirmųjų amžių krikščionys reiškė tai vietai. Tuo tikslu Romos (Rymo) ciesorius Hadrianas, kurs viešpatavo nuo 117 iki 138 metų, liepė Kristaus gimimo vietą užpilti ir užkasti žemėmis, o ant viršaus ir aplinkui padaryti gražų kuitį (gojų), to kuičio viduryje pastatyti stovyklą dievaičio, kurs vadinosi Adonis ir kuris buvo laikomas paleistuvystės globėju. Buvo manoma, kad del paleistuvingų sueigų, kurios tame kuityje bus daromos, Kristaus gimimo vieta ims kelti žmonėse vien tik paniekinimo ir pasibiaurėjimo jausmus. Tačiau tokio tikslo pagonims pasiekti visai nepasisekė. Krikščionys tą vietą gerbė ir kada krikščionystė Romos imperijoje išsiplatino, ciesorius Konstantinas Didysis pripažino pilną leisvę Kristaus apreikštajam tikėjimui; šv. Elena minėtojo ciesoriaus motyna, keliavo į žydų Žemę ieškoti vietos, kurioje Kristus buvo gimęs. Tenai nuvykusi 330 metais ji liepė prašalinti Adonio stovylą, iškirsti kuitį, atkasti grotą (rūsį), ir ant jos viršaus pastatyti bažnyčią. Ta didelė, muro bažnyčia tebestovi ir šiandieną ir vadinasi Švenčiausios Marijos prie Užėdžio arba Prakarties bažnyčia (S Maria de Praesepe). Tos bažnyčios dalis, kuri vadinasi presbiterija (vieta už krotų, kame yra ir didysis altorius) stovi ant pačios grotos.

Grota turi 12 metrų ilgio, 4 metrus pločio ir 3 metrus aukščio. Jos asla, visos sienos ir lubos yra išklotos brangaus marmuro plytomis ir pagražintos įvairiais papuošalais. 32 labai brangios lempos tenai dega nuolat. Rytinėje grotos sienoje yra įdubimas, kurio dugnas yra baltu marmuru išklotas ir brangiais akmenimis išsagstytas, o pačiame viduryje yra sidabrinė žvaigždė su lotynišku parašu: Hic de Virgine Maria Jesus Christus natus est (Čia iš Panos Marijos Jėzus Kristus gimęs yra).

SVEIKI SULAUKĘ

ŠVENTŲ KALĖDŲ!

Šiandieną didesnė grotos dalis, lygiai kaip ir ant jos viršaus stovinčioji bažnyčia, yra graikų-schizmatikų (graikiškosios kalbos pravoslavų) rankose. Katalikams priklauso tiktai mažesnioji grotos dalis, būtent jos pietų sienos įdubimas, kuriame yra Trijų Karalių altorius (tenai Trys Karaliai sveikino Kūdikėlį Jėzų) ir Prakartės koplytėlė. Čia tai stovėjo tikroji prakartėlė, kurioje šv. Panelė buvo paguldžiusi Kūdikėlį Jėzų. Šiandieną toje vietoje yra iš brangaus marmuro padaryta prakartėlė. Iš tikrosios prakartėlės beužsiliko penkios nuo laiko pajuodavusios lentelės, kurias šv. Elena liepė sidabru aptaisyti. 7-ame šimtmetyje arabams-muzulmonams užėmus Jeruzalės miestą, tos lentelės buvo išvežtos 642 m. į Romą (Rymą), kame ir šiandieną tebėra laikomos Šv. Panelės bažnyčioje, kuri vadinasi S. Maria Maggiore.

Katalikų Bažnyčia reikšdama džiaugsmą, kurį jaučia minėdama Kristaus užgimimą, leidžia kunigams Kalėdų pirmąją dieną laikyti po trejas mišias. Beto, Bažnyčia nori tuo būdu paminėti trejopą Dievo Sūnaus užgimimą. Pirmosios iškilmingos mišios laikomos yra paminėti tam, kad Viešpats Kristus, paskirtam laikui atėjus, gimė kaipo žmogus iš Šv. Panos Marijos. Tos mišios yra laikomos vidunaktį delto, kad, sulig seniausių padavimų, Kūdikėlis Jėzus ir gimė vidunaktį. Antrosios mišios yra laikomos auštant ir vadinasi piemenėlių mišiomis delto, kad sulig Evangelijos, aplinkiniai piemenėliai gavę žinoti apie Kristaus užgimimą, pasiskubino prie prakartelės atiduoti Kūdikėliui pagarbą. Tos mišios laikomos yra kad paminėjus Kristaus užgimimą mūsų širdyse per pašvenčiančiąją Jo malonę. Per tą malonę žmogaus protas apsišviečia ir jo prigimtis taip atsinaujina, kad jis įgauna galimybės regėti betarpiai dangaus Karalijoje Dievą tokiu, kokiu Jisai yra. Trečiosios mišios yra laikomos, kad paminėjus Dievo Sūnaus, kaipo antrojo Švenčiausios Trejybės asmens, paėjimą nuo amžio iš savo Tėvo, ir todėl jos yra vadinamos amžinybės mišiomis.

Kaikuriose bažnyčiose, o kaikur ir paprastuose namuose yra daromos per Kalėdas prakartėlė su gulinčio Kūdikėlio Jėzaus paveikslėliu ar stovylėle. Dar labiau yra išsiplatinęs paprotis per tas šventes arba net jau jų kūčių vakarą rengti eglelę su degančiomis žvakutėmis ir įvairiomis dovanomis bei papuošalais ant šakelių. Eglelės medis reiškia patį Jėzų Kristų gyvybės ir gyvenimo medį, kurį Amžinasis Tėvas persodino iš dangaus ant žemės, kad savo vaisiais gamintų išganymą žmonėms. Sukabintos ant eglelės dovanos turi priminti Kristaus užpelnytas nesuskaitomas Dievo malones, kurias mes gauname per šv. Sakramentus ir t.t. Todel eglelę pastačius būtinai reikia padaryti ką nors, kas yra surišta su tikėjimu, pagiedoti kokią nors tinkamą giesmę ir t.t,, nes kitaip ji būtų beprasmis svietiškas žaislas.

Per Kalėdų šventes rūpinkimes pasidaryti tokiais, kad užgimęs Kūdikėlis Jėzus galėtų mums dalyti savo dovanas. Tuo tikslu visupirma nusilenkime tam ir mes patys duokime tam savo dovanas. Matydami Jo nusižeminimą, pameskime savo puikybę ir kūčių vakarą, dalydamiesi kalėdaičiu, atleiskime iš širdies vienas kitam kaltes. Žinodami, kad, sulig Dievo mokslo, visi esame vaikais, paskirti paveldėti dangaus karaliją, branginkime vienas kitą, neieškokime vienas kito silpnybių ar klaidų, kad galima būtų jį paskandinti, o priešingai, suradę kokią silpnybę, rūpinkimes jį pataisyti, kad jis galėtų pasiekti savo tikslą; bevelykime ieškoti pas artimą ką nors gera, kad jį suvartoti visuomenės naudai. Prirengkime prakartėlę Kūdikėliui Jėzui savo širdyse, o Jisai atėjęs pagydys visus mūsų skausmus ir suteiks mums ir mūsų Tėvynei kuo didžiausias dovanas...

* * *

Didis jaunimo mylėtojas ir auklėtojas.

Šiemet gal visiems teko girdėti apie nepaprastą žmogų, kurs visą savo gyvenimą, galima pasakyti, dirbo ir vargo jaunimo tarpe ir del jaunimo. Šis žmogus — tai kun. Jonas *Bosko.* Gimė jis Italijoj 1815 m. rugp. 16 d. Bekkių kaimelyje, netoli Turino miesto. Buvo tai laikai, kada Italija ir visa Europa gydė žaizdas, kurias buvo suteikusi Prancūzų revoliucija ir Napoleono karai. Italija buvo sunaikinta ekonominiai, visuomeniniai, o labiausiai nukentėjo doriniu atžvilgiu. Kaip kitados ant pagonybės griuvėsių šv. Benediktas pastatydino šventyklą, iš kurios išėjo 37,000 vienuolynų, išūgdžiusių Europos kultūrą, taip šis, 19 šimtmečio apaštalas ant Napoleono karų ir revoliucijų padarytų griuvėsių statė ir kūrė Europoje naują gyvenimą.

Jonas Bosko buvo didis jaunimo draugas, jo mylėtojas ir auklėtojas, saleziječių įkūrėjas. Jo tėvai buvo neturtingi, turėjo truputį žemės. Antrus metų eidamas Jonas neteko savo tėvo ir buvo auginamas ir auklėjamas tiktai vienos motinos. Motina, darbšti ir energinga, nepaprastai drausminga ir maldinga moteriškė, išmokė savo sūnų nuolat darbuotis ir nuo mažens pripratino nebijoti vargo ir pasiaukojimo. Vos keturių metų Jonas turėjo plaišyti kanapes ir padėti atlikinėti kitus mažus darbus.

Iš prigimties turėjo nepaprastą talentą krėsti visokius juokus; tą jisai sunaudojo, dar būdamas mažas, tam, kad savo linksmu būdu ir juokais atitraukti mažus draugus, o dažnai ir suaugusius nuo blogų žaidimų, ir linksmino juos visokiomis padoriomis „štukomis“. Vienuolikos metų Jonas pradėjo mokytis, bet tam buvo priešingas jo netikrasis brolis Antanas. Todel Jonas su drabužių ryšeliu turėjo išeiti iš savo namų *tarnauti.* Bet jau kitais metais atsirado gerų žmonių, kurie atkreipė domę į gabų vaikų ir leido jį į pradedamąją mokyklą, kur Jonas lavinosi ir amatuose. Motinos ir jojo buvo svajonė tapti kunigu. Bet kiek jis turėjo patirti vargo ir pergalėti sunkenybių kol pagalios 1841 metais tapo išąventintas į kunigus!

Dabar prasideda tikroj prasmėj Jono darbuotė ir veikimas, kuris daugiausiai buvo nukreiptas į jaunuomenės auklėjimą. Ypač jis kreipė dėmesį į apleistuosius priemiesčių bernaičius. Jonas tam reikalui po didelių vargų įkūrė namus, kurie vadinosi „oratorijomis“. Šituose namuose kiekvienas vargšas berniukas galėjo kas vakarą ateiti ir klausyti kunigo Boskos pamokslų, pasimokyti skaityti ir pažaisti. Vargšams buvo tas be galo smagu, nes matė, kad yra žmogus, kuris juos globoja ir juos myli. Šalia tokių namų statė Jonas bažnyčias, įtasė dirbtuves ir mokyklas. Iš vienų namų pasidarė daugelis; jo darbą ėmė varyti ištisa draugija, kuri jį varo ir šiandien.

Jono gera širdis apėmė ir nelaimingąjį kalėjimo jaunimą. Savo gerumu, pasišventimu jis turėjo didžiausį pasitikėjimą kalinių tarpe. Norėdamas jiems suteikti džiaugsmo, Jonas Basko išpraše pas ministerį leidimą išeiti su kaliniais už miesto pasivaikščioti. Nustebęs ministeris, žinodamas kun. Bosko įtaką jaunimo tarpe, sutiko. Nepaprastas buvo reginys, kai vieną sekmadienį Turino gatvėmis ėjo kun. Bosko, o paskui jį sekė trys šimtai jaunų ir senų kalinių. Išvedęs toli už miesto, kun. Bosko atlaikė jiems šv. mišias, juos pavaišino, pažaidė su jais ir pagalios vakarą be jokių sargybinių ir policijos visus kalinius atvedė atgal į kalėjimą.

Visas kun. Bosko gyvenimas yra kupinas visokių nepaprastų atsitikimų, kurie parodo, kaip Dievo Apveizda globėja tuos, kurie su pasišventimu darduojasi artimo naudai. Jis budamas paprastu kunigu turėjo didelę įtaką į politinį Italijos gyvenimą. Buvo tai laikai, kada Italijos vyriausybė stengėsi užimt popiežiaus valstybę ir pagalios 1870 m. ją užėmė. Kun. Bosko labai prisirišęs prie Bažnyčios ir prie popiežiaus, galėjo vienok ne vieną kartą sulaikyti valdžios karštumą, nenustodamas savo autoriteto, nes ir pasaulinė valdžia, nors masoniška, dažnai atkreipdavo domę į Boskos prašymus ir užtarimus.

Kun. Bosko gyvenimas rodo į kokias aukštybes gali pakilti ir vargingiausiose aplinkybėse jaunuolis, jei tik jis savo gyvenime nuo Dievo neatsitolina. Kun. Bosko yra jaunimui drausmingumo pavyzdys. Jis suprato, jog kas nori turėti reikšmę ir įtaką į visuomenę — tas turi pats save pirmiausiai suvaldyti. Kun. Bosko rodo, kaip reikia dirbti. Jis nevienos valandėlės neleido be darbo. „Kiekviena dingusi valandėlė tai — dingęs amžinybei laikas“, sakydavo jis. Poilsis, atostogos turėsią būti tik danguje. Pagalios, kun. Bosko mokina mus, kaip reikia nenusiminti gyvenime ir nugalėti kliūtis. Jo brolis buvo visai priešingas, kad jis vaikščiotų mokytis. Jo globėjas kun. Cafas staiga mirė. Kasdien turėjo keliauti po 20 kilometrų į mokyklą; įstojęs į gimnaziją, turėjo gyventi išmaldomis. Jo nepaprastas prisirišimas prie jaunimo dažnai pas kitus iššaukdavo nepasitenkinimo: vadino jį keistuoliu, puskvailiu ir ne kartą buvo su savo vaikėzais varomas iš miesto. Jis tada ramiai eidavo už miesto, ten lauke žaizdavo su jaunimu ir ten laikė po atviru dangumi mokyklą ir bažnyčią. Visas šitas kliūtis kun. Bosko nugalėjo ir pasidarė viso pasaulio garsenybe. Mirė jis 1888 m. o šiemet tapo Bažnyčios pripažintas palaimintu. Kada kun. Bosko relikvijas iškilmingai nešė į Turino miestą — galima pasakyti, kad tai buvo visos Italijos šventė. Per tas iškilmes dalyvavo apie šimtas vyskupų, kardinolų ir kitų aukštai pastatytų asmenų. Italijos paraliaus įpedinis su savo palydovais atsiklaupęs meldėsi prie grabo to piemenėlio, kuris dabar iškeltas ant altoriaus ir kurio užtarimo prašo visas katalikiškasis pasausis.

Mirė kun. Bosko, bet nemirė jo pradėtas darbas žmonijos labui. Nenuilstamu jo triūsas jaunimo ir sielų išgany-

Iškilmių išvakarėse.

Buvo šaltas, darganotas žiemos vakaras. Sniegas, be paliovos snigdamas per ištisą dieną, užvertė visas miesto gatves, šalygatvius, o šiaurys vėjas tik lakstė virš miesto namų, ir lyg įniršęs, siautė, pyko ir tyčiodamasis iš prabangos, svaidė į visas puses dideles snieguies. Mat, miestas buvo gausiai iliuminuotas — ruošėsi prie iškilmių. Nors jau visos valdiškos įstaigos nuo vidūdienio skendo vainikuose ir liepsnavo nuo elektros lempučių, tačiau žmonių mažiau buvo gatvėse. O jeigu jau kas ir ėjo pro gausiai iliuminuotas įstaigas, tai jam visai nedarė jokio įspūdžio: tos visos prabangos išlaidos gulėjo ant kiekvieno piliečio nugaros. Už tai kareiviai triukšmingai mašeravo gatvėmis, šukavo, dainavo visokias dainuškas. Kaž kaip mieste buvo nejauku, nesmagu...

Buvo tai iškilmių išvakarėse. Priešais vieno didelio restorano, giliai drėgname, šaltame rūsyje gulėjo menkoj lovelėj ligos perblokšta jauna našlė. Jos vyras žuvo bekovodamas su priešais kovos lauke palikdamas ją su mažu sūneliu be jokios prieglaudos. Ir dabar našlė visų pamiršta, apleista, merdėjo mirties patale. Jos sūnelis, vienintelė paguoda ir maitintojas, nuo pat ryto iki vakaro lakstė miesto gatvėmis ir pardavinėjo laikraščius. Vargšė našlė gal būtų šiaip taip ir gyvenusi, jeigu ne ta liga — džiova.

— Jeigu ne tokie šalčiai — galvojo sau našlė — gal būčiau jau senai pasveikusi. Kad nors pagaliau valgyti turėčiau... O dabar... Ir pajutusi mirties žingsnius kuri jau nuo senai tykoja ir pamažu vis artėjo našlė, gailiai pravirko. Jai gaila buvo palikti savo mieliausiąjį sūnelį ir nors varginą ir skurdų, bet drauge gan įdomų pasaulį.

Prisiminė našlė jaunystės dieneles, tėviškę, motutę, tėvelį, broliukus. Ji buvo vienintelė pas močiutę dukrelė, tarp dviejų brolelių, kurie Lietuvai besitveriant, abu drauge, bekovodami už laisvę paguldė galvas. Taip pat prisiminė našlė savo rūtų darželį, kurį broliukai gražiai aptvėrė, vyšnių sodelį, kuriame kiekvieną pavasarį raiboji gegužė pranašavo jai laimužę...

Nelamingai buvo be galo liūdna. Tamsiame rūsies pasienyje buvo girdėti aičiojimas ir sausas kosulys.

Tuo tarpu restorane pravirko smuikas. Jo graudžios melodijos lygiai pasiekė ir tamsų našlės rūsį. Smuikas, lyg užjausdamas apleistai našlei, verkė drauge jos laimužės...

Pajuto našlė neapsakomą troškulį. Galva svaigo, ausyse pradėjo ūžti, jėgos silpo. Kūnas kažkaip sustingo, rankos nenorėjo klausyti; lyg iš medžio... Tik staiga šaltas vėjas papūtė nuo durių. Ir pamatė našlė, kaip apsigaubusi baltąja skraiste artinosi prie jos lovos iš lėto mirtis. Ji slinko nesiskubėdama, buvo nuliūdusi, susimąsčiusi. Keisti jai atrodė žmonės. Ji skrisdama matė iliuminuotą miestą, matė rautus, taisomus visuomenės lėšomis, matė miestą pilną linksmo, ūžesio, juokavimus ir verksmus...

Mirtis priėjusi, prie lovos ir maloniai nusišypsojusi, tarė: „Gal eisim? Gal jau užtenka vargti“?

Matomai, drauguže, tavęs nieks neištrauks iš to skurdo. Nieks tau neišties draugiškos rankos. Tiktai gal aš. Aš tik viena galiu jus visus sulyginti. Aš lygiai užspaudžiu akis ir turtuoliams ir vargualims. Ir visus lygiai vedu pas Teisėją. Taigi kelkis...

Pamažu pasilenkė mirtis ir, apgaubusi baltąja skraiste merdėjančią našlę, pabučiavo kakton...

Tuo laiku restorane pradėjo griežti stygų orkiestras. Švelnūs akordai nulydėjo našlę amžinybėn...

Našlė jau buvo mirusi. Per jos išdžiuvusį veidą riedėjo dvi didelės ašaros.

Netrukus, atsivėrė rūsies durys ir įbėgo našlės sūnelis. Jis buvo šiandien linksmas, nes lietuvių laikraštis šį kartą liko nekonfiskuotas. Daug išpardavęs. gerokai pelnė. Už tai nupirko motutei vieną rūgytą agurką, porą bulkučių. Tyliai ant pirštų, priėjęs prie lovos, pradėjo motutei pasakoti apie iškilmes.

— Mamut, ar tu miegi?—paklausė sūnus motinos. — Žinai mamute, šiandien mieste gražu, visos gatvės papuoštos vainikais, o valdiškos įstaigos, net dega nuo elektros lempučių. Gedimino kalnas nušviestas įvairiomis spalvomis. Ir visur matyti iš elektros lempučių nupintos dvi raidės J. P. Žmonės sako, kad tai žmogus, kuris nori sulyginti turtingus su neturtingais. Jis, matomai, labai turtingas. nes tiek lempučių uždegti iš karto, tai nejuokai. Sako jos degsią per dvi naktis ir dienas.

Kiek patylėjęs vėl prabilo.

— Kad mums, mamut, tokią lemputę nors vieną.

Tyliai susimąstė. Jis svajojo apie šviesą, kuri galėtų pašalinti iš jų vargingo gyvenimo tamsą ir vargą. Jam rodėsi, kad užsidegus tokią šviesą, tai prapultų jų ir vargai ir neturtas.

Pastebėjęs, kad jo mamutė labai ramiai guli, lyg nejučiomis paglostė jos ranką. Ranka buvo šalta. Nusigando. galvoj dingtelėjo baisi mintis. Greit uždegė žvakutę ir, pašvietęs mamytei akysna, suprato, kad jo mamutė jau užmigusi amžinai. Dabar tik suprato, kad pasaulyje jis liko vienu vienas, apkabino motinėlės jau šaltas kojeles ir gailiai, gailiai pravirko. .

Visame mieste jau buvo tyla. Visi jau miegojo, pamiršę savo vargus, ramiai ilsėjosi. Katedros bokšte išmušė dvyliktą valandą. Ir vėl buvo visur tylu ir ramu. Tik vielose graudulingai staugė žiemos vėjas, o elektros lemputės mirgsėjo, lyg stebėjosi, kad nieks nesižavi jų gražumu.

J. K—tis.

Liūdėjo.

Ar skaidrios rasos ant žalių rūtų?
Ar liūdnai aidi gegutės balsas?
Ar žalias miškas taip graudžiai rauda?

Tai ne rasužės ant žalių rūtų!
Ne liūdnas aidas raibos gegutės!
Nei žalias miškas graudžiai vaitoja!

Tai ašaružės jaunos mergelės,
Tai liūdnas, liūdnas sesutės balsas!
Tai liūdnas, liūdnas sesutės balsas,
Tai gailiai rauda sena močiutė!

Mergelė verkia jauno bernelio,
Sesutė gėdi savo brolelio,
O motynėlė — augintojėlė,
Ir ankstų rytą ir vakarėlį,
Rauda, vaitoja brangaus sūnelio...

— Žuvo bernelis, žuvo jaunasis,
Ne svečioj žemelėj — savoj šalelėj:
Ne su kardeliu, nei pentinėliais,
Tik su knygelėm savo kalbelės!

— Žuvo maskolių vietoj nukautas!...

— Nėr man brolelio, nėr balandėlio...
Žuvo dar jaunas karelin nėjęs...

— Piktas maskolius už mūsų raštą
Baisiai kankino — vietoj nudėjo...
— Kur man sūnelis, kur man brangusis?!
Kur aš atrasiu Sibiro žemę?!
Kad ir atrasiu Sibiro žemę,
Bet jau nerasiu savo sūnelio!..
Ten jo kūnelį paukščiai sudraskė,
Baltus kaulelius žvėrys išdarkė!..

Ir gailiai, gailiai verkė, raudojo
Jauno bernelio ir broližėlio,
Bet gailiau verkė, sunkiau dūsavo,
Sena motutė savo sūnelio...
Ant jojo kapo juodo kryžiaus
Mergelė sėjo žalią rūtelę,
O sesutėlė baltą lelijėlę...
Tik močiutėlė vien gailiai verkė,
Savo paguodos — brangaus sūnelio...

1929 m. *Vingis.*

Tai tau, tai tau...

Ar žinai ko liūdžiu, kodel širdį skausmai,
Man kepina, raižo ir varsto?
Kodel akys įdubę, pajuodę skruostai
Ir mintys tamsybėse narsto?
Ar žinai?...
Ar jauti kaip kilnojas krūtinė karšta,
Kaip ilgėsis gniaužo ją drąsiai?
Kaip likimo užkrauta sunkioji našta
Prislėgė ir mintį ir dvasią?
Ar jauti?...
Ar žinai kur svajonė pagrobus slaptai
Tau nunešė džiaugsmo verpetuos?
Ar girdi kai prisiekia mylėt ji šventai,
Kai laimę suteikti tau keta?
Ar žinai?...
Ar girdi?...
Tai ne tau, tai ne tau! Man'širdis užimta!
Man laimė jau kitą paskyrė...
Ir lakūnė mintis jau skrajoja slapta,
Kur girdis vien „Ave Maria“...
Tai ne tau, tai ne tau!...
Mano žvilgsniai ne tau, mano džiaugsmas ne tau,
Nei šypsena lūpų švelnioji!...
Tiktai skausmas, kančia pasilieka jie tau,
Tik vardas ir meilė pirmoji...
Tai tau, tai tau...

Vingis.

ŽMOGŽUDYS.

Mes, maži vaikai, oi kaip mėgome pasakas. Labiausiai patikdavo mums mūsų senelio pasakos. Mes jam neduodavome ramybės. Prikimbame prie jo ir neatstojame. „Pasakyk, senutėli, mums pasaką, pasakyk“! Kratosi senelis, nenori, bet mes žinome, kad jis taip tyčia, nuduoda nenorįs pasakoti: Mes nenusileidžiame, vis savo kartojame, prie jojo glaudžiamės ir prašome. „Na gerai, gerai, papasakosiu! Tik man ramiai sėdėkite ir jokiais klausimais nekliudykite.. Kitaip, nepasakosiu“! Mes gerai tai žinome ir prižadame sėdėti, kaip kiškiai ištiesę ausis, ir tik klausomės.

Senis pakrapštė pakaušį, atsisėdo ir ir pradėjo...

— Ne taip dar seni laikai, vaikeliai! Rusai su vokiečiais grūmėsi, mušėsi. Atėjo rusams galas, atėjo galas ir vokiečiams. Šiems išėjus, neliko jokios valdžios. Tačiau žmonės nenuliūdo, netekę globėjų. Tuojau sudarė miliciją, kuri ir dabojo tvarkos...

Vienam sodžiuj, vieno ūkininko šeimyna rengėsi prie vakarienės. Ore nieko nesimatė, buvo tamsus, vėlaus rudens, debesuotas vakaras. Vėjas kamine liūdnai staugė, daužydavo langines, vartus girgždeno.

Šeimininkas jau barškina šaukštus ir ragina šeimyną prie vakarienės. Tik priemenėj prie durų pasigirdo lyg žmogaus stenėjimas. Visi nutilo. Šeimininkė paėmė uždegtą skalą (balaną) ir nuėjo prie durų. Pradarė – ir nusigandusi pasitraukė kelius žingsnius atgal.

— Ko! Kas tau, vaikeli?!

— Nieko, nieko, teta! aš noriu sušilti.

Ir įėjo pamėlynavęs, visas drebėdamas ir kruvinas žmogus. Buvo tai jaunas, vidutinio ūgio. Svyruodamas perėjo kambarį ir atsirėmęs į sieną atsisėdo ant suolo. Visi trumpą laiką tylėjo.

— Kas tave, vaikeli, taip sumušė? — paklausė šeimininkė.

— Mane milicija šaudė. Aš žmogų užmušiau.

Šeimininkė atsiminė, kaip užvakar nakvojo pas juos du vyru. Jie ieškojo savo tėvo, kuris prieš kelias dienas išvažiavo turgun parduoti arklį, ir ligi šiol dar nesugrįžo.

— Žinai, Petrai, tai tur būt užmuštas žmogus bus anų vyrų tėvas.

Šeimininkas atsistojo ir pradėjo jį klausinėti. Šis pasakojo:

— Ėjau iš turgaus, mane pavijo žmogus, jau ne jaunas, ir pakvietė pas save sėstis vežiman. Važiuojant jis prisipažino, kad pardavė arklį. Aš išlipau iš vežimo neva norėdamas sušilti. Atsilikau nuo vežimo ir paėmęs pagalį vėl pavijau seniuką. Pagaliau jį ir užmušiau. Pinigus pasiėmiau, o jį nuvilkau į šoną nuo kelio miškan, užverčiau šakomis ir pats nuėjau namo. Po kelių dienų atėjo milicija ir nuvedė mane miestelin. Ten klausinėjo, visokiais būdais vertė ir net mušė, kol prisipažinau. Tada milicija nuvedė mane pas kunigą išpažintin, o po išpažinties išvarė už miestelio sušaudyti.

Milicininkams du kartu šovus į mane, aš, sužeistas, griuvau žemėn. Jie užsigrįžo ir nuėjo miestelin, o aš pagulėjęs atsipeikėjau, atsikėliau ir atėjau čia.

— Nuo jaunų dienų pripratau so-

---

miei per švietimą ir darbą šiandieną, vos tik 40 metams praslinkus nuo kun. Bosko mitries, atrodo milžiniškai išsiplėtojusiu po visą pasaulį. Yra tai Saleziečių įstaigos, kuriose jaunimas randa prieglaudas ir globą. Dabar saleziečių priskaitoma iki 8 tūkstančių (kunigų, klerikų, broliukų). Jų tarpe yra 17 vyskupų ir du kardinolu. Saleziečių draugija veikia visur, ir stengiasi suimti į savo rankas jaunimo globojimą ir misijas. Jų įstaigos apima tikybinę, auklėjimo ir švietimo sritis. Oratorių—tai yra namų, kur jaunimas po darbo randa padorių pramogelių ir pailsį — yra 386; bažnyčių 164; prieglaudų 219; mokyklų 878; parapijų 290. Be to visose pasaulio dalyse misijų srityse darbojasi virš tūkstanties saleziečių, kurie aprūpina 100 tūkstančių pagonių.

Kun. Bosko neužmiršo ir mergaičių. Joms globoti įsteigė „Marijos Krikščionių Pagalbos Seseris“ — draugiją kuri turi 413 oratorijų, 344 prieglaudų, 410 mokyklų; 63 dirbtuves ir 33 ligonines. Iš viso globojamą jaunimo skaičius visose saleziečių įstaigose siekia kelių šimtų tūkstančių.

N. Lietuvoje saleziečių įstaigų dar nėra, nes rusų laikais trukdė valdžia, o po karo dar, matyt, mūsų jaunimas mažai susipažino su kun. Bosko darbais. Bet po kelių metų ir Lietuva susilauks savo jaunuomėnės mylėtojų saleziečių, nes šiemet Turinan iš Lietuvos išvažiavo 30 jaunuolių ir tokiu būdu padės varyti darbą vėliaus ten esantiems kunigams. Saleziečiai lietuviai leidžia Turino mieste laikraštį „Saleziečių Žinios“, kurį skaito N. Lietuvoje 14 tūksančių prenumeratorių.

Pravartu bus prie kun. Bosko gyvenimo pridurti dar keletą žodžių apie jo mokyklas ir jų tvarką. Kūnigas Bosko mokyklų tikslu statė: dorovinį išauklėjimą, profesinį paruošimą ir protinį išlavinimą. Tai atsimenant labai lengva suprasti ir mokyklų dvasią ir jų programas ir jų savotiški ypatumai. Saleziečiai stengiasi, kad per penkerius, šešerius metus berniukas gerai išmoktų savo amatą ir paskui galėtų pragyventi iš savo darbo ir būti naudingas visuomenei. Specialistams gi palyginus yra nedaug mokyklų, nes jos skiriamos tiktai saleziečių draugijos nariams, kurie po kelių metų turės tapti amatų mokytojais. Jų mokyklose darbas nėra sunkus. Saleziečiai atsimena, kad iš vaiko turi išeiti ir krikščionis ir apsukrus savaimingas žmogus. Del to jis auklėtinio darbo valandas mažina, kiek tik galima. Juk daug geriau, kad vaikas dirbtų mažiau, bet su pamėgimu, kaip visą dieną, bet nuobodžiaudamas ir iš prievartos. Del to iš ryto atsikėlęs *šešiomis*, tas mažas amatninkas turės pusvalandį savo tikybinėms pareigoms atlikti. Paskui iki aštuonių, jis mokosi giedojimo, gimnastikos ir ruošia pamokas. 8 v. pusryčiai, paskui per pusvalandį turi laiko parėkauti ir kojas pamiklinti. 9 v. kiekvienas traukia į savo dirbtuvę. Amato mokytojas ir jo pavaduotojai kelis sykius prieina ir prižiūri mokinio darbo. Dešimt minučių iki 12 val. visi laisvi. Kiekvienas plaujasi rankas, susitvarko rūbus ir bėga į kiemą. 12 val. skambutis ir viena akimirka visi atsiranda savo vietose ir eilėmis traukia į valgomąjį. Čia viskas paprasta, labai ekonomiška, bet švaru ir sveika. Paprastai per keletą minučių yra skaitoma kokia lengva turinio knyga, paskui visuose namuose nuskamba šauksmas, riksmas, prasidėjo, laisvas pasikalbėjimas. Prižiūrėtojas tik saugo, kad vaikai nepradėtų peštis, ar šakutėmis laidytis, o dėl šaukimo, tešaukia, nes yra jauni ir geras gerkles turi. Tokis buvo kun. Bosko noras; jis dažnai sakydavo: „vyresnieji privalo mylėti tai, ką myli auklėtiniai. Tik tuo atveju pamėgsta vaikai tai, ką liepia, ir pataria auklėtojai“.

Maldą pakalbėję, visi skuba į erdvų kiemą žaisti drauge su savo *mokytojais*. Laisvo laiko visa valanda iki antros. 2 v. visi grįžta į dirbtuvę ir dirba iki 5 v. Paskui pertrauka ir trupučiuką užkandžio; prieš pat šeštą val. visi traukia į klases, kur mokinasi amato teorijos ir braižymo, tik, žinoma, dėstoma labai praktiškai ir vaikui suprantamai. 8 val. vakarienė ir žaidimai iki 9 v. Suskambinus visi sueinant į salę, per penkias minutes pakalba balsu vakarines maldas, išklauso trumputėlės direktoriaus prakalbėlės ir tyliai ramiai eina gulti. Ryt jų vėl laukia ta pati dienotvarkė, gal pąįvairinta kokiu nenumatytu pasilinksminimu. Iš to trumpo dienotvarkės aprašymo, jau galima suprasti, kodel šiandien saleziečių amatų mokyklos liko taip populiarios, nes jose yra moderniškumo, paprastumo ir praktiškumo pobūdžių. Neprošali gal būtų mūsų amato mokyklų mokytojams, bendrabučių vedėjams ir visiems auklėtiniams bei mokiniams susipažinti su kun. Bosko gyvenimu ir ypač su jojo auklėjimo sistema ir dvasia.

Skaidrys.

džiuje kortomis lošti iš pinigų. Juo toliau, juo lošiau su didesniu pamėgimu; neturėdamas pinigų vogdavau, kur galima buvo, daugiausia iš namų, o dabar progai atsitikus žmogų nu...

Šeimininkai pabugo, kad žmogžudys neapalptų arba ir visai nenumirtų ir nepridarytų bėdos. Bet šis pamatęs šeimininkų nerimavimą, atsikėlė nuo suolo ir sunkiais žingsniais išėjo. Kur jis ėjo, niekas nežinojo ir niekas nesiklausė.

Ryt, tik praaušus, šeimininkas nuėjo klonan. Bevaikščiodamas apie kluną, pamatė netoliese gulintį žmogų. Žmonės jau buvo sukilę ir greita susirinko. Buvo tai tas pats žmogžudys, kuris vakar buvo užėjęs pasišildyti.

Atėjo sodžiaus vyrai su kastuvais ir netoli kelio, prie sodžiaus kapinių, iškasė duobę, žmogžudį ir užvertė žeme. Padarė mažą kapą ir pastatė mažą medinį kryželį.

Laikas bėgo, kryželis pakripo ir visai išvirto, kapas susilygino su žeme ir neliko jokio ženklo, kad toj vietoj ne taip senai buvo palaidotas jaunas žmogus. Tik naktimis kapinių medžių lapai liūdnai šlami, tarytum, meldžiasi už jauno žmogžudžio vėlę.

Diedukui nustojus pasakoti, mes visi atsidusome prie Dievo prašydami Jo pasigailėti nelaimingo žmogžudžio vėlės.

A. B—kinis.

Vaidilutė.

(Iš Vilniaus padavimų).

Senai jau tas buvo. Neries krante stovėjo maža, menkutė pirkelė, kurioje gyveno neturtingas žvejys. Jisai turėjo labai labai gražią dukterį Ašarėlę. Ašarėlė buvo taip graži, kad verčiau aš jos neaprašynėsiu, nes viskas, kas galima būtų išreikšti žodžiu, neapibrėžtų dargi jos grožio dalelės. Išėjus Ašarėlei į pievą, gėlės nustebintos ir sužavėtos lenkėsi prieš ją ir siuntė jai savo kvapus, nes ji buvo gražesnė už visas gėles. Ir miško medžiai ją pamatę liaudavosi šlemėti ir tylėdami gėrėjosi jos grožiu. Dargi vėjas pūsdamas ją aplenkdavo, nes jis, kad ir visur buvo ir viską matė, taip gražios nebuvo dar matęs, ir kiekvieną kartą, ją pamatęs, sustodavo sužavėtas ir gėrėjosi. O Neris, laiminga, kuomet kas rytelį Ašarėlė ateidavo nuplauti skaistųjį veidą, bučiavo jai kojas, atsidėkodama už tai, kad galėjo savo tyram vandenėly jos stebūklingą grožį palaikyti. Ašarėlei lakštingalos čiulbėjo gražiausias vakarines giesmes ir migdė ją, lakštingalų giesmės kėlė ją ankstį rytelį. Saulutė, negalėdama atsidžiaugti jos grožiu, vėliau nusileisdavo; pavydus mėnuo, kuris per anksti patekėdavo, kad greičiau pamatyti Ašarėlę, varė saulę nuo jos langų; rytą gi saulė per anksti patekėjusi varė mėnulį, kuris per ilgai žiūrėjo į Ašarėlės langus.

Daugelis jaunikaičių prašė Ašarėlės rankos, bet jai netiko nė vienas. Ji mėgo pati vaikščioti po mišką, po kvepančias pievas, Neries pakrantėmis; ji mėgo besiklausydama paukščių čiulbėsio svajoti apie nepažįstamą kažką, ir todel nemėgo tų skaitlingų būrių bernelių, kurie ateidavo prašyti jos rankos ir slapstėsi nuo jų. Ašarėlė mylėjo savo rūtų vainikėlį, mylėjo gražias pievas ir tyrų Neries vandenėlį, bet nemylėjo jokio bernelio, ir nei vienas negalėjo jos pavilioti nei turtu, nei grožiu, nei meiliais žodeliais.

Nepaprastąjį savo grožį Ašarėlė paaukojo dievams ir tapo vaidilutė. Dievai matyt priėmė jos auką ir atsilygindami suteikė jai dar didesnį grožį. Ašarėlė baltuose vaidilutės rūbuose buvo kaip jaunystės svajonė, kaip nekalto kūdikio sapnas, kaip liūdna liaudies daina, tik dar gražesnė...

Naujos vaidilutės pareigos Ašarėlei labai patiko ir ji nuo pirmų dienų pasižymėjo draugių tarpe ne tik grožiu, bet ir kuklumu ir stropumu ir rūpestingumu. Ją mėgo ir mylėjo visi: ir draugės ir kunigai ir dargi pats Krivių-Krivaitis.

Tačiau po metų jaunai vaidilutei nusibodo nuolat sėdėti prie šventos ugnies ir ją saugoti, kasdien matyt tuos pačius draugių veidus, tuos pačius senus kunigus ir vis klausyti jų vienodų maldų. Jai buvo liūdna ir tuščia ir ilgu, tik ji pati nežinojo ko. Ji jautė, kad yra kitas gyvenimas, gal daug gražesnis ir įdomesnis, negu nuolatinis ugnies saugojimas ir troško jo, bet ji turėjo sutikti su likimu... Ją slėgė kažkoks neišpasakytas skausmas, ilgėsis ir troškimas... Ko? — Ji nežinojo. Keistų jausmų kankinama Ašarėlė, atlikusi vaidilutės pareigas, ėmė išeidinėti į šventą šilelį ir besiklausydama paukščių čiulbėsio, prisimindavo savo jaunas dienas, gėlėtas pievas, savo vaizdą tyrame Neries dugne, jaunikaičius, kuriuos ji kadaise atmetė. Ir ji, vaidilutė, gailėdama to visa verkė, nes suprato, kad prasilenkė su pašaukimu...

Kartą, gražią mėnesieną naktį, Ašarėlė sumanė pamatyti mylimą Nerį. Ji taip arti šventyklos, kodel nenueiti į kalną pasižiūrėti? Daug nemanydama vaidilutė užlipusi į kalną pažvelgė Neries link. Išsiilgusi Neries ją pamatė ir ėmė šaukti vylioti... Ašarėlė ėjo kaskart arčiau...

— Aš, vaidilutė, privalau būt kukli, bet kas atsitiks, jei dar vieną vienintelį kartą pažvelgsiu į save Neries dugne? Nusidėsiu, mane nubaus. Bet dabar, naktį, nieks nepamatys, nieks nesužinos. Neris tylės... Dievai? Jie nubaus! Nejaugi jiems dar maža mano skausmo, argi jie dar norės mane bausti?

Ašarėlė jau stovėjo Neries krante ir pasilenkė. Ji buvo nustebinta savo grožiu, nes laiminga Neris puikiai atmušė jos vaizdą. Ašarėlė dar labiau nustebo pamačiusi Neryje kitą vaizdą, šarvuoto žmogaus. Pakėlė galvą ir pamatė prieš save jauną, gražų vyrą. Ji išsigando.

— Tai dievų bausmė! Aš nusidėjau prieš kuklybę ir dievai bausdami leido man pamatyti vyrą, kad už tą nuodėmę nubausti smarkiau...

Ašarėlė norėjo bėgti, bet kažkokia nenugalima jėga ją laikė ir ji, lyg stabo ištikta, žiūrėjo į nepažįstamą vyrą. Netrukus jisai pakėlė galvą ir pamatė ją. Jų akys susitiko. Ašarėlės širdis ėmė smarkiai plakti.. Ji jautė, kad, jeigu tojau nepabėgs, atsitiks baisi nelaimė, ją prakeiks dievai ir žmonės, bet bėgti neturėjo jėgų... To vyro akyse buvo kažkas, ko ji dar niekur nebuvo mačiusi ir tas kažkas ją laikė..

— Kas esi? — prabilo pagalios vyras, — tark savo vardą, grožio dievaite, ir pasakyk, kuo užsitarnavau taip didelę laimę, kad galiu tave matyti?

— Pasakyk pirma tu, gražus jaunikaiti, kas esi, ir kaip čia atėjai, kad sutrukdydi man svajoti?

— Aš esu karžygis, kuris ginu Lietuvos šalelę nuo baisiųjų priešų.

— Aš esu vaidilutė, kuri tarnauju dievams ir juos meldžiu, kad skleistų Lietuvai vien laimės spindulius...

— Tu esi vaidilutė...

Ašarėlė tik skambiai sudejavo ir ėmė bėgti šventyklos link. Ji manė tik dabar supratusi visą padėties baisumą ir bijojo dievų bausmės už pasikalbėjimą su vyru. Tačiau ji dar nežinojo, kaime glūdi tikra jos nelaimė. Grįžusi ji visą naktį meldavo dievus atleidimo ir prašė drauges melstis už ją...

Kitą naktį vaidilutė vėl išėjo į šventą šilelį. Ji manė, kad valandėlę pasilsės, atsikvėps tyru oru ir grįž šventyklon. Įvyko kitaip. Vos ji išgirdo lakštingalos čiulbėsį, pajuto savyje kažin kokį nenugalimą norą bėgti į Neries krantą ir tik pažvelgti į tą vietą, kurioje pamate „jį..." Atėjo. Mėnulis taip gražiai šviečia, medžiai ją pamatę nustojo šlamėti, lakštingalos čiulba ir brangioji Neris tyliai teka... Kaip gražu, kaip malonu, o vienok kažko trūksta...

Staiga, kažkur toli pasigirdo vyriškas balsas. Ašarėlė iškart jį pažino ir laukė. Balsas ėjo kaskart artyn ir artyn. Ašarėlė girdėjo jau atskirus žodžius — tai buvo galinga meilės daina. Vaidilutė, ją išgirdusi, užmiršo kas esanti, užmiršo savo pareigos ir nekantriai laukė dainiaus. Pagalios jisai pasirodė, ir, priėjęs vaidilutę, ėmė jai reikšti dėkingumą už laimę, kurią jam teikia josios asmuo. Jo balsas buvo taip malonus, o žodžiai taip švelnūs ir gražūs, kad vaidilutė jau jo nebijojo, ir, susijaudinusi atvirai jam prisipažino, kad taip gražiai į ją dar nėra nieks kalbėjęs.

Karžygis pasakojo, kad pirmą kartą ją pamatęs manė, kad tai tik gražus sapnas, kuris taip greit išnyko, nes jis dargi nesvajojo pamatysiąs taip gražią mergaitę, tačiau negalėdamas užmiršti sapno, šiandien vėl atėjo į tas laimingas vietas ir ją pamatęs įsitikino, kad tai ne sapnas, bet dar gražesnė tikrenybė. Sakė jis jai, kad dar niekuomet nebuvo mylėjęs, bet vos ją pamatė, pamylėjo iškart ir tapo jos amžinu vergu...

Vaidilutė įsidrąsinusi papasakojo jam apie liūdėsį, kuris ją taip baisiai slėgė, ir apie tai, kad ji ilgisi nežinodama ko, ir apie tai, kad ji nuolat svajoja ir trokšta, tik pati nežino ko...

Trečią naktį vaidilutė vėl atbėgo į Neries krantą. Karžygis jos jau laukė ir, iš tolo pamatęs baltą rūbą, išėjo pasitikti. Ašarėlė skundėsi jam, kad vaidilutės gyvenimas yra labai liūdnas ir nuobodus ir jau jos nebepatenkina...

— Aš žinau, — tarė karžygis, — tu trokšti ir privalai mylėti. Dievai tau davė savo grožį ne tam, kad jį prarastum prie amžinos ugnies. Tu trokšti mylėti ir būti mylima; tai nėra nuodėmė, nes dievai patys tau davė širdį, kad galėtum mylėt. Atiduok tad man savo širdį, nes manoji jau tau priklauso. Ištark tik vieną vienintelį žodį „myliu", o aš būsiu laimingas, laimingesnis už visus žmones. Ištark tą žodį, o nuraminsi baisias audras, kurios siaučia mano sieloj. Ištark tą žodį, nes tu pati jį jauti ir jį ištarus pasidarys tau daug lengviau... Tad ištark, gražioji, ištark, aš laukiu...

— Esu vaidilutė! Aš prisiekiau dievams skaistybę ir mano širdis nepažins vyriškos meilės niekados... Neviliok manęs, berneli, meiliais žodžiais, kalbėk juos kitai mergelei, kuri ne dievams priklauso, ir yra už mane laimingesnė. Aš esu dievų ir tu mane viliodamas nusidedi sunkiai. Aš tavęs nemyliu...

Paskutinius žodžius vaidilutė ištarė sulaužytu balsu ir ėmė gailiai verkti... Kaip gi ji buvo nelaiminga! Ji taip nevykusiai pasirinko sau vaidilutės likimą ir taip turėjo kentėti! Ji taip netikėtai Neries krante pamatė karžygį ir kalbėdama su juo nusidėjo dievams! Maža to! Ji ateidinėjo pas jį ir pamylėjo... Dievų kerštas bus baisus, bet ji jau myli... Nors lūpos ištarė „nemyliu", tačiau visa

---

Iš praeities lapų.

Caras Aleksandras I sudarė Petrapily komisiją, kuri turėjo rūpintis švietimo reikalais. Jon įėjo kun. Čartoryskis, paskirtas kuratorium Vilniaus krašto mokyklų. Tada buvo įvesta pagal Švietimo Komisijos reikalavimų taip vadinama mokyklų hierarchija. Mokyklos gavo dabar dvigubą rolę—auklėti jaunimą ir globoti bei valdyti žemesnes mokyklas. Tokiu būdu universitetas buvo vyriausia krašto švietimo įstaiga. Šalia universiteto rolės jisai turėjo valdžią ant visų mokyklų. Didesniuose miestuose buvo mokyklos, kurių „rektoriai (dab. direktoriai) buvo viršininkais visų žemesnių mokyklų, tų gi „prorektoriai" buvo viršininkais der žemesnių mokyklų (parapinių ir panelių pensijų).

Vilniaus Universitetas, kuris dabar tapo kultūros židiniu ir vyriausia švietimo institucija Lietuvos žemėse, 1803 metais paėmė savo globon mokyklas. Reikėjo dabar tos mokyklos pažinti, kaip ir ko jose mokinama, kas mokina ir tt. Universitetas pradėjo savo darbą nuo to, kad ėmė siuntinėti vizitatorius. Vilniaus, Gardino ir Minsko gubernijų vizitatorium buvo paskirta kun. kanauninkas Bohusz. Tais pačiais metais (ty. 1803) jis pradėjo mokyklų vizitaciją ir rašė apie jas apyskaitą Universitetui. Vilniaus Archive užsiliko tas dokumentas*) Jisai duoda mums daug (222 pusl.) įdomios medžiagos apie anų laikų mokyklas. Medžiaga ta pasitikėti galima, nes kun. Bohusz buvo žmogus labai šviesus, gabus pedagogas, teisus ir bešališkas.

Nebepasakosiu smulkiai visos apyskaitos turinio, — paliesiu čia tik 4 įdomius klausimus, kurie išsems žymią ir gal svarbiausią apyskaitos dalį (kalbėsiu tik apie Vilniaus Guberniją). Tie klausimai bus:

1) Mykyklų atsiradimas ir jų materijalės sąlygos,
2) Įdomesnės pastabos del atskirų mokyklų.
3) Valstiečiai ir švietimas.
4) Keli žodžiai apie žemaičius.

Mokyklų atsiradimas ir jų materijalės sąlygos.

Kun. Bohusz rado Vilniaus Gubernijoj 14 žymesnių mokyklų. Visos jos buvo vienuolių vedamos. Iš čia nereikia, manyti, kad vienuoliai buvo pedagogais iš profesijos ir mokino iš geros valios. Gal buvo ir tokių, tačiau pareiga auklėti jaunimas buvo vienuoliams primesta, apie ką liūdija šitoks dokumentas: Fasc. 22-1803. pusl. 193, 194, 195.

„1797 metais kun. Repninas, tada Lietuvos general-gubernatorius, norėdamas del pramonės nuopelno įtikti Kotrinai II, sumanė padidinti Imperatoriškojo iždo įplaukas dedant į jį tas lėšas, kurios Lenkijos laikais buvo skiriamos viešajai edukacijai, ir liepė sušaukti į Vilnių visus vienuolių vyresniuosius, kuriems davė išsirinkti: arba priimti viešąją edukaciją savo lėšomis vesti, arba būt nuteistais, kaipo nenaudiugi visuomenei, ir nustoti turtų kuriuos jie turejo*). Neilgai buvo galvojama. Visos vienuolijos sutiko auklėti artimųjų apylinkių jaunimą. Jei buvo tokie, kurie su stropumu apsiėmė, buvo kiti, kurie nesitardami nei savo (?) jėgų ir ar turi tam tinkamus mokytojus, nei neturto, bevelijo priimti tą kad ir sunkiausią naštą, negu nustoti paskutinio duonos gabalo, kuriuo iki šiol maitinosi".

„Greita pasireiškė trūkumas. Perdėtiniams... nusibodo primesta pareiga. Mokyklų mokytojai buvo laikomi dykaduoniais, ypatingai todel, kad ėmė šalintis nuo vienuoliškų pareigų, aiškindamiesi, kad negali jų sutaikyti su mokytojų pareigomis; dargi mokyklos nuopelnų nenorėta jiems priskaityti į vienuolių nuopelnus. Iš čia mokytojų apsileidimas ir nesistengimas mokinime. Bet visa tai reikėjo kęsti tyloje ir tylėjime, nes rusčios valdžios baimė drąsiausiems dargi darė lūpas".

Yra dviejų rūšių vienuolijų: vienos — šiaip taip aprūpintos, kitos — nuolat kovoja su gyvenimo reikalais ir trūkumais. Vienuolynai yra apsunkinti didžiausiais mokesniais, dažnai visą savo naudą mokesniams atiduoda. Mokama mokesčiai nuo tokio pelno, kokio vienuolynai neturi. Pav., Borūnuose yra stebūklingas Dievo Motynos paveikslas. Liustratoriai rado, kad vienuoliai turi iš jo pelno 5000 auks. metams, ir 20% nuo tos sumos, ir tai dar dvigubai, moka vienuoliai iki šios dienos (1830 m.) Be to nuolatiniai teismai, kurie labai brangiai apsieina, o dažniausia neatneša jokios naudos.

Visa tai liūdija, kad materijalės sąlygos vienuoliškų mokyklų buvo labai blogos.

Įdomesnės pastabos del atskirų mokyklų.

Jei turime omenyje tai, kas buvo pirmoje dalyje pasakyta, nenustebins gal mūsų *Merkinės* Daminykonų mokyklos išvaizda: Fasc. 22|1803. pusl. 121, 122.

Mokyklos ir vienuolių rūmai visai sunaikinti del pinigų stokos. Knygyne lūbų dalis jau griuvo, kita dar laikosi paremta stulpu. Vanduo ne laša, bet pilasi ant keliasdešimties knygų. Fizikos kabinetas atnaujintas vienuolių lėšomis — troba, kur langas užkaltas lenta, kurią išimama ir užstatoma išeinant.

Tačiau to nežiūrint, Merkinės mokykla turi daug gerų privalumų: pusl. 121, 123, 124.

Valdžios knygos maždaug tvarkoj. Pamaldos tvarkoj. Studentų yra daug, bet būtų jų dar daugiau, kad atsirastų mokykloje vietos. Maisto pristatymas lengvas. Bet miestely yra labai daug žydų, kurie perka iš krikščionių namus, todel labai sunku surasti butas. Mokinių butai geri. Vaikai, globojami gerų direktorių, protingi ir sveiki, nors arti nėra nei gydytojo, nei vaistinės. Moka jie gražiai ir įdomiai pažaisti. Mokytojai geri, tik iškalbos mokytojas menkas, o prefektas perdaug tingus.

Dar geriau buvo Bazilijonų mokykloj *Borūnuose:* pusl. 126, 127.

Vizita rugpiūčio 13—14 dieną. Profesoriai 5, geri. Valdžios knygos ir pamaldos tvarkoje. Mokyklos rūmai — geri, butai — patogūs. Direktoriai stropūs. Jaunimas lengva prižiūrėti, nes miestas turi 40 namų. Vienuolyno knygynas nedidelis, tik 284 knygos. Fizikos kabinete yra keli prietaisai, Europos žemėlapis ir 4 sieniniai žemėlapiai.

Pranciškonų mokykla *Kaltinėnuose* pusl 128, 129.

---

*) Fascykuł 22-1803. „Tabella generalna Wizyty przez Generalnego Wizytatora we trzech guberniach Mińskiej, Wileńskiej i Grodzieńskiej, Prałata i Kawalera Bohusza odprawionej".

*) Šio perijodo vertimas turinio atžvilgiu pilnai sutinka su originalu, formos — ne visai. Referentė.

jos išvaizda ir akys pilnos ašarų kalbėjo apie didelę ir aistringą meilę...

Karžygis tai suprato ir švelniais žodžiais ėmė ją raminti. Tačiau žodžiai negelbėjo ir Ašarėlė parpuolusi ant žemės ėmė draskyti savo ilgas geltonas kasas. Tada karžygis pakėlė ją visą drebančią ir ėmė glausti prie širdies...

Vaidilutė jo glėbyje pajuto neišpasakytą laimę. Ji gynėsi silpnomis rankelėmis ir stengėsi išsprūkti iš glėbio, bet prieš vyrą ji buvo bejėgė, ir ta nelygi kova teikė jai keistą ir didelį džiaugsmą. Vaidilutė mėgino gintis žodžiais ir šaukti: „šalyn nuo manęs“! -- bet karžygio karšti pabučiavimai jai uždarė lūpas. Kiekvienu atžvilgiu ji tapo karžygio nugalėta, o vienok laiminga. Ji pirmą kartą buvo nugalėta vyriškos jėgos, bet jautėsi nugalėtoja! Ji pati baltomis rankelėmis apkabino jam kaklą ir karštai bučiuodama kartojo „myliu“...

Nuo tos dienos vaidilutė kasdien matėsi su karžygiu ir pagalios... sulaužė skaistybės priesaiką...

Laiminga Ašarėlė nemokėjo paslėpti savo džiaugsmo ir greit visi pastėbėjo jos veide didelį patenkinimą ir laimę. Klausė ją, kame priežastis, bet ji tylėjo. Tylėjo ir jos laimės liūdininkai: Neris ir pavydus mėnulis, kuris iš skausmo, slapstėsi už debesų, ir šventojo šilo medžiai. Kunigai ėmė Ašarėlę sekti ir susekė...

Nuodėmė buvo baisi! Bijota, kad už vieną vaidilutę dievai nenubaustų visos šalies, todel reikėjo kokiu nors būdu permaldauti dievų rūstybė. Paprastai vaidilutė sulaužiusi skaistybės priesaiką buvo gyva kasama, deginama lauže arba skandinama maiše su gyvatėmis. Ši paskutinė mirtis buvo baisiausia ir ilgiausia, todel kunigai ja nutarė nubausti nelaimingą Ašarėlę. Tokios apeigos buvo daromos labai iškilmingai, žiūrėti jų ateidavo tūkstančiai žmonių. Kadangi Ašarėlė dėl savo grožio buvo garsi bene visoje šalyje, o gal ir dar toliau, jos mirties pasižiūrėti atėjo minių minios, kurios užpildė abu Neries krantu.

Pagalios pasigirdo liūdnos kunigų giesmės ir tuojau atvedė Ašarėlę. Ji buvo nusiminusi, bet rami; nustebusi žiūrėjo į tas milžiniškas minias, kurios atėjo žiūrėti jos mirties. O minios ja buvo nustebintos, nes ji niekuomet dar nebuvo taip graži. Kunigai čia jai pranešė, kad už savo nuodėmę ji bus nubausta mirtimi — paskandinta maiše su gyvatėmis.

— Gerai,—atsakė Ašarėlė,—aš mirtį priimu, bet pasakykite, ar jūs teisingai mane baudžiate? Juk dievai patys man davė širdį, kad galėčiau mylėti, dievai patys davė man savo grožį, kad mane mylėtų! Įvyko, kas turėjo įvykti! Ar aš daugiau nusidėjau, kad panaudojau dievų dovanas tam, kam buvo jos skirtos, ar daugiau nusidėjo dievai, kurie man davė visus laimės privalumus, bet uždraudė būti laiminga?...

Įvyko kažkas nepaprasto. Nusidėjusi vaidilutė prabilo taip drąsiai ir prikišo kunigams, kad ją neteisingai baudžia! Ji mirties valandoj klausia, ar ji daugiau nusidėjo, ar dievai!... To dar nebuvo! Išsigandę kunigai manė, kad Perkūnas trenks iš aukštybių ir pats užmuš nusidėjėlę... Išsigandusios minios žiūrėjo į kunigus ir laukė...

Ašarėlei nutraukta rūtų vainikėlį ir baltus rūbus — vaidilutės ženklus. Jau rengtasi ją surištą kišti į maišą su gyvatėmis, tik... staiga ant kalno pasirodė šarvuotas karžygis. Jo netikėtas pasirodymas ir rūsti išvaizda sukėlė minių baimę. Neišsigando tik kunigai, ir baigė surišdinėti nelaimingos vaidilutės rankas. Karžygis pribėgo prie jų...

— Ach! — sušuko Ašarėlė, — argi ir tu esi be dvasios, kaip ši minia, kuri atėjo pasižiūrėti jaunos mergaitės mirties ir pasidžiaugti ja? Eik šalyn! tau vieta, ne čia! Visi lai mato mano kančią išskyrus tave vieną! tad bėk greičiau!

Bet karžygis pagrėbė surištą vaidilutę kunigams iš rankų ir išlaisvinęs ją iš pančių pagavo glėbin ir šoko su ja į Neries bangas... O Neris, kuri taip mylėjo Ašarėlę, priglaudė ją ir josios mylimą bernelį, ir bangose savo paslėpė juodu nuo negailėstingų žmonių... Toj vietoj pasidarė verpetas, kuris ir dabar dar tabėra...

Girdėjau iš senų žvejų, kad ir dabar, gegužės mėnesį, kada mėnulis jau aukštai pakyla, iš Neries išeina stebūklinga vaidilutė ir supdama kūdikėlį niūnioja liūdną dainelę... O paskui ją iš Neries išeina šarvuotas karžygis ir nustebęs dairosi po krantą.

Sako, kad tai prasimanymas, bet aš tikiu seniems žmonėms.

Eris.

Baltajai Rožei.

Vakar krūtinėj Rožė žydėjo!
Rožė džiagsminga, Rožė jausminga!
Kuklų jos šypsnį meilė svajinga
Degančiai širdžiai ietims lydėjo!
Vakar jos mintys—erdvės padangių
Džiaugsmas—pavasario džiaugsmą atstojo!
Vakar jos akys vilčia bujojo,
Vakar giedojo giesmę ji žvangią...
Šiandie... Kur šiandie Rožė baltoji
Dingo? Kur šiandie džiaugsmas, šypsniai jos?
Kur? Kur prapuolė rožių alėjos?
Kur? Kas šiandieną juokias, kvatojas?
Rožė! kodel tau baltąjį žiedą
Vylius slaptingai šiandie jau puošia?
Vakar girdėjai miškas kad ošė,
Šiandie girdėti nenori kad giedal...
Rožė! Juk tavo žiedas dar baltas,
Tavo skaistybė gėrisi širdys!
— Džiaukis kol vylius ju nepripildys,
Tau tuomet, kapas puošti liks šaltas!

1929 m. *Vingis.*

Trakams.

Bangotieji amžiai, lyg vėjas praūžia,
Ir visa — ką žmogus apleidžia patsai —
Sugriauna. Jis nieko neglosto švelniai.
Net širdį suplėšyt sutikęs meilužę,
Nors jį begraudintų jos graudūs verksmai
Jis bėga, o viskas palieka sulūžę,
Sugriuvę... Ir margas pasaulis dainužę
Skausmingą palikęs dainuoja graudžiai...

O Trakų griuvėsiai — brangioji pilis!
Juk tavo galybę žinojo kaimynai!
Ir gerbė valdovą, bet šiandien kur jis?
Jo galią jau amžiai sugriovę pamynė,
Nors mini nuliūdus lietuvio širdis!.
Ir šie tik griuvėsiai paliko tėvynei!.,

1927 m. *Vingis.*

Įvairenybės.

Habibulos mirtis.

Mes savo laiku rašėme, kad Auganistano nuverstasis valdovas Habibula buvo sušaudytas. Dabar anglų laikraštis „Daily Mail“ praneša visas jo mirties smulkmenas. Habibula ir jo penki ministeriai buvo velkami į kartuves už plaukų. Už mažiausį budeliams pasipriešinimą nelaimininguosius kareiviai mušdavo šautuvais, o minia mėtydavo akmenimis ir purvais. Aikštėje buvo pastatytos šešios kartuvės. Habibulą atvedė prie kartuvių surištomis kojomis ir rankomis ir pastatė po pirmomis kartuvėmis. Jojo ministerius atvedė prie kitų kartuvių. Kilpos buvo taip įtaisytos, kad pakaruoklius smaugdavo iš lėto. Pasmerktuosius korė iš eilės, po 5 minučių sušaudydavo. Habibulą pokorė ir sušaudė paskutiniuoju; mat, jį dar kankino ir tuo reginiu, kaip buvo žudomi jojo artimiausi draugai ir sandarbininkai. Habibula paskutinėmis gyvenimo valandomis parodė didelį dvasios tvirtumą ir mirtį sutiko su paniekos šypsena. Nužudytųjų lavonai liko nepalaidoti; juos sudraskė plėšrieji paukščiai.

Tokie žiaurūs papročiai tolimoje Azijoje.

Politika ir... pelė.

Klausimas, ar moterims galima suteikti lygias politines teises, kaip vyrams. ligšiol galutinai dar nėra išaiškintas, nes kai kur vakarų Europoj moterų politinės teisės yra gerokai suvaržytos. Neseniai per paskutinius savivaldybių rinkimus Anglijoj įvyko nuotykis, kurs moterų teisių lygybės priešininkams davė geros progos pasijuokti.

Darbo partijos kandidatė ponia Grundy laikė vienoj Bradfordo miesto mokykloj pranešimą susirinkusioms moterims rinkikėms. Visai netikėtai, pačiam pranešimo įkaršty, salėj pasirodė pelė! Gerbiamosios klausytojos, kurios namuose drąsiai šoka vyrams į akis, čia, pamačiusios pelę, nepaprastai išsigando ir spruko pro duris. Bet atsirado ir kelios drąsuolės, kurios nutarė palikti salėj. Jį tarpe buvo ir ponia Grundy, kuri, savo klausytojoms padrąsinti, sušuko: „Aš esu jau seniai pelę mačiusi, bet, kaip matot, jos nebijau, nes nerėkiu ir nebėgu“. Tačiau, vietoj nuraminti, šie p. Grundy žodžiai pribaigė ir drąsuoles. Jos ėmė verkti ir galų gale taip pat bėgte išbėgo iš salės. Tada neliko nieko daugiau, kaip tik susirinkimą baigti dėl stokos klausytojų.

Dabar yra svarstomas rimtas klausimas, ar neiškelti bylos pelei už susirinkimo trudkymą. Policija veda griežtą kvotą. Pikti liežuviai tvirtina, kad pelę bus ileidę tyčiomis politiniai priešininkai...

— Latvija rengiasi pakelti valstybės Valdininkams algas; tam reikalui priseis skirti daugiau 6 milijonų litų kas metai.

— Vokiečiai, išbėgę iš Sovietų, prisiglaudė Vokietijoje; jų aprūpinimui vokiečių parlamentas paskyrė 6 milijonus markių; paskui bėgliai vyks toliau Kanadon.

Vizita rugpiūčio 29—31 dieną. Profesoriai 3. Sunku kas nors susekti, nes viskas čia nauja: ir rūmai ir mokytojai ir prefektas, kuris dar nežino savo pareigų. Pernai buvo čia 23 studentai.

Mokyklos turėjo kovoti su didele mokinių sauvale. Tokią sauvalę matome Pijarų mokykloj *Ukmergėje*: pusl. 132. 133.

Vizita rugsėjo 3—5 d. Prefektas, prof. I kl. ir iškalbos prof. išvažiavo pareikalavus vienuolijos vyresnybei, todel sunku kas nors sužinoti. Pernai buvo čia rodos 26 mokiniai. Mieste stovi kariuomenė, todel labai sunku surasti butas. Pamokos prasideda daug vėliau, o baigiasi daug anksčiau, negu reikalauja to įstatai, nes nei vienas mokinys neatvažiuoja laiku, o visi išvažiuoja prieš laiką. Vienuolyno knygynas telpa medinėj trobelėj, kur ėda jį žiurkės.

Bernardinų mokykla *Troškūnuose*: pusl. 134, 135, 136.

Vizita rugsėjo 9—10 dieną. Profesoriai 5, pakenčiami, menki tik I ir II kl. Pamokos prasidėjo 6-to. Mokinių virš 80, pernai buvo 199. Mokyklos namai tinka. Mokinių butai patogūs, direktoriai geri. Mokykla knygyno neturi. Fizikos kabinetas gana turtingas. Prof. I klasės dėsto rusų kalbą, matematikos prof. — prancūzų, bet abu tų kalbų nemoka.

Pijarų mokykla *Panevėžyje*: pusl. 138, 134, 140.

Vizita rugsėjo 14—16 dieną. Mokytojai, 3 — tinka. Pernai mokinių buvo čia 104. Dabar, pamokos jau prasidėjo, bet mokinių suvažiavo tik 28, todel atidėta mokyklos atidarymas. Matematikos mokytojas rodė labai gerus brėžinius. Mokinių butai ankšti, nes mieste stovi kariuomenė. Atsitinka, kad tėvai nesuradę buto vežasi vaikus atgal. Po bažnyčios, vienuolyno ir mokyklos gaisro— pamokos, profesorių ir mokinių butai— vienuolyne.

Bazilijonų mokykla *Padubisyje*. pusl. 141, 142.

Vizita rugsėjo 17—18 dieną. Profesoriai 4, stropūs ir šviesūs. Valdžios knygos vedamos labai tvarkingai. Pamokos prasidėjo laiku. Mokinių skaičius — 95. Mokiniai kvočiami atsakinėjo gerai. Kvotimai būna kas mėnuo, pagal statuto reikalavimų. Knygynas — tik profesoriams. Mokyklos salės bemaž naujos, didelės, patogios. Matematikos kabinetas paties mokytojo įtaisytas — gana turtingas. Mokinių butai stebėtinai įvairūs, nors ankšti del namų stokos. Vietoje yra felčeris, už milios daktaras, kuris daro vaistus. Knygos gabenamos iš Vilniaus. Yra tik vienas nepatogumas — mokiniai patys privalo sau gabenti ir ruošti maistą.

Daminykonų mokykla *Kalvarijoj*, pusl. 144, 145, 146.

Vizita rugsėjo 21--25 dieną. Profesoriai 3, stropūs, bet labai nepatyrę, neturi nei statuto, nei pamokų suskirstymo. Valdžios knygų nevedama. Pamaldos tvarkoj. Nėra čia nei fizikos nei matematikos kabineto. Mokinių butai švarūs, bet ankšti, del namų stokos. Naujų kalbų nemokinama. Lenkiškai mokiniai *„vos su dideliu vargu suprasti gali“* (Mano pabraukta. *Eris*).

Bernardinų mokykla *Telšiuose*: pusl. 149, 150, 151.

Vizita 28 rugsėjo — 1 spalių. Profefesoriai 5. Knygynas ir matematikos prietaisai reikalauja pataisymo. Yra čia kriauklų, senų pinigų ir medalių rinkiniai, bet nežinoma, kas su jais daryti. Mokyklos namai patogūs. Mokinių atsakymai menki, gal užmiršo, nes mokytojai geri. Mokinių butai labai ankšti, nes mieste stovi kariuomenė. Ji turi už miesto atskirus namus, bet velija gyventi mieste.

Rodos toj mokykloj vartota kūno bausmė, nes vizitatorius davė mokytojams tokius nurodymus: pusl. 152. 153.

Baudžiant vengti kūno bausmių, geriau gėdinti. Jei mušti, tai pagal vienbalsį Pedagogų Tarybos nutarimą: ne daugiau, kaip 5 rykštės. Bausti reikia iškilmingai, prasikaltėlis mušti draugų ir mokytojų akyse ir 3-ims dienoms pašalint iš mokyklos.

Karmelitų mokykla *Kražiuose*: pusl. 154, 155, 156, 157, 158.

Vizita spalių 2—6 dieną. Profesoriai 6, tų — 4 tinka, kiti 2 — menki. Kvotimai būna kas mėnuo, bet jų neužrašinėjama. Mokinių skaičius — 400. Knygynas tur 3264 knygas. Matematikos ir fizikos kabinetai menki. Mokinių butai patogūs ir švarūs. Gydytojas ir vaistai yra mieste.

Yra čia 17 neturtingų bajorų, kurie mokinasi kun. Pilsudzkio lėšomis. Bendrabutis jų blogai įtaisytas vienuolyne, kasa gi sujungta su vienuolyno kasa, kas turbūt jaunimui išeina į blogą.

Pijarų mokykla *Raseiniuose* pusl. 164, 165.

Vizita spalių 7 10 dieną Profesoriai 4. Du geri, kiti du -- menkesni. Valdžios knygos ne visai tvarkoj. Pamaldos tvarkoj. Kvočiami mokiniai atsakinėjo pakenčiamai, nors gal daugiau mokinasi atmintinai. Paišybos nemokinama. Mokyklos namai ir mokinių butai geri. Knygynas ir fizikos kabinetas — menki.

Bernardinų mokykla *Dotnuvoje* pusl. 167, 168.

Vizita spalių 13—17 dieną. Profesoriai 4, — išskyrus matematikos profesorių -- visi nieko neverti. Valdžios knygos ne labai teisingai vedamos. Yra čia dvi atskiros klasės drauge vedamos to paties mokytojo, su didele žala mokslui. Tikėtasi antro mokytojo, bet jo nėra. Kalbų nemokinama. Mokinių brėžiniai — geri. Knygynas -- vienuolyno. Butai patogūs, švarūs. Šalia studentų yra čia 32 kandidatai, kurie mokinosi pas direktorių. Miestas patenkina visus mokinių reikalus.

Evangelikų mokykla *Kedainiuose* pusl. 171, 172, 173, 174.

Vizita spalių 19 -21 dieną. Profesoriai 4, labai stropūs ir šviesūs. Ši mokykla nepriklausė Švietimo Komisijai, todel nėra čia valdžios knygų. Mokinių skaičius -- 67, tų 42 -- katalikai, 23 -- evangelikai ir 2 -- stačiatikiai. Mokyklos namai sunaikinti. Nėra knygyno, matematikos ir fizikos kabinetų del stokos pinigų. Mokiniai kvočiami atsakinėjo menkai, ypač iš lotynų, bet užtat moka prancūzų ir taip pat vokiečių gerai kaip niekur kitur. Vyresnių mokinių piešiniai labai gražūs. Butai geri. Gydytojas ir vaistinė yra. Yra čia bendrabutis, kur gyvena neturtingi evangelikų bajorai (?) laikomi Sinodo lėšomis.

Pranciškonų mokykla *Kaune* pusl. 177, 178, 179.

Vizita spalių 23—25 dieną. Profesoriai 3, tų—matematikos menkas. Valdžios knygos netvarkoj. Pranciškonai užima tik pusę mokyklos namų, kitą pusę užima policija ir pulko raštinė. Knygynas, peveldėtas iš Jėzuitų, turi virš 1000 knygų. Fizikos kabinetas gana turtingas Butų pakanka, bet jie yra brangūs, taigi mokiniai renkasi pigiausius ir menkiausius. pusl. 174.

Yra čia dvi panelių pensijos: seselių Bernardinių ir Benediktinių, kur mokinasi 30 mergaičių. Mokinama: tikybos, moteriškų darbų ir papročių. Bernardinių pensija aukščiau pastatyta.

Kalbant apie mokyklas, reikia šis tas pasakyti, kaip vaikai buvo į jas ruošiami:

Fasc. 22-1803 pusl. 206.

Vaikai ateina į mokyklą nemokėdami nieko. Direktoriai ruošia juos į klasę. Bet direktoriais yra vyresni mokiniai, kurie dar patys mokinasi. Rytą direktorius pats eina į mokyklą. Jis bijo vaikus palikti be globos, todel veda juos į I klasę. Tai yra taip vadinami „minimusai“. Jie nieko nesupranta, nuobo-

KORESPONDENCIJOS

Švenčionių apskr.

Vaičiukiškė, Kaltinėuų vals. Nemažas tai sodžius, bet tamsus, nesusipratęs. Jaunimo tarpe nėra jokio gyvumo, nes pavyzdžiui sodžiun pareina tik vienas lietuvių laikraštis. O juk aplinkiniai lietuvių gyvenami sodžiai senai jau pradėjo krutėti. Tat laikas būtų pabusti iš miego ir vaičiukiškiečiams.

Sodietis.

Suvalkų apskr.

Vaiciuliškė, Andrejavo vals. Ilgus metus mūsų sodžiuje Šv. Kaz. Draugijos skyrius buvo apmiręs ir tik paskutiniu metu ėmė gyviau veikti. Ypač sukruto atlankius skyrių Centro prelegentui. Be to, skyrius savo susirinkime nutarė artimiausiu metu suruošti lietuvišką vakarą ir vakarinius jaunimui kursus.

Šarkakojis.

Gardino apskr.

Pervalka. Mūsų parapija per pus gudiška. Kol neturėjome kun. Cirankevičiaus (jis ten atvyko šį pavasarį. **Red.**), bažnyčioje buvo pamokslas ir pamaldos lietuvių kalba. Kun. Cirankevičiui pradėjus darbuotis, lietuvių pamokslo ir pamaldų jau nėra; matomai, jis lietuvių kalbos nepripažįsta ir lietuvių katalikų nelaiko lygiateisiais Bažnyčios vaikais (Įdomu, kas kun. Cirankevičiui yra davęs tokį parėdymą? O gal jis pats nieko nesiklausdamas tai padarė? **Red.**)

Latežeris, Pariečio vals. Nadidelian mūsų sodžiun pareina 8 egz. „Vilniaus Rytojaus", 3 „Jaunimo Draugo ir 1 „Życie Ludu". Turime taip pat Šv. Kaz. Draugijos skyrių ir knygynėlį. XI 24. jaunimo rūpesčiu buvo suruoštas lietuviškas vakaras.

Savasis.

ŪKIO SKYRIUS.

Naminė pelė.

Kadangi pas mus dažnai privista daug naminių pelių, kurios nemaža pridaro nuostolių, tai neprošalį bus apie jas kiek plačiau pakalbėti.

Naminė pelė yra visiems gerai pažįstamas gyvuliukas 8--9 cm. ilgumo, uodega to paties ilgumo (kaip kada trumpesnė) kaip visas kūnas. Pelės labai yra veislios, nes viena pora į metus atsiveda 5—6 kartus į po 4—8 peliukus ir tai daugiausia pelaites. Peliukai į 6—8 savaitę gali jau patys daugintis. Bendrai, pelių pora gali duoti į metus nuo 200 ligi 500 pelių. Jei jos nebūtų taip lepios, tai miestų viską, ką ūkininkas pasėja ir suvalo.

Pelės susikrausto į žmonių gyvenamąsias trobas, visokius sandėlius, spintas ir t. t.ir pragraužia medyje skyles. Pilna jų visose trobose, ypač žiemos metu, o taipogi laukuose, daržuose ir t. t. Jeigu ilgesnį laiką pelės graužia tiktai minkštesnį maistą, tai dantys jų nenusitrina, išauga per dideli, todel kad to išvengus, jos pradeda ėsti popierį, drabužius, knygas ir kitus panašius daiktus. Kaip kurie tvirtina, kad pelei žiemai darą nedidelius sandėlius savo volose 6—8 savaitėms. Po to eina į trobas. Kadangi pelės daro daug žalos, o naudos iš jų jokios, tai reikia jas be jokio pasigailėjimo naikinti-

Pelių naikinimas.

1. Pirmiausia daug išgaudo pelių geros katės. Kad joms geriau sektųsi medžioti, reikia iš kampų pašalinti komodos ir spintos, po kuriomis katė negali palysti. Gi kampuose paprastai būna pelių volos. Gera katė per dieną sugauna 20 pelių, taigi ligi 7300 pelių per metus.

2. Gerai gaudo peles taip pat kai kurie šunes, ypač maži ir miklūs foksterjieriai. Gi vasarą gerai gaudo peles ežiai.

3. Volų kamšimas ir užliejimas, kad pelės jomis negalėtų vaikščioti, ne visuomet padeda, nes šale senųjų pelės tuojau daro naujas volas. Gera yra užlipinti vola drėgnu cementu arba moliu sumaišytu su smulkiai sugrūstu stiklu.

Patariam taip pat pilti į volas šiltos smalos arba karbolineumo, per 3 savaites paeiliui ir po tris kartus kartus į savaitę. Landydamos po smalotas volas jos išsismaluoja plaukus, o kadangi skrandutės jos mėgsta turėti švarias, tai veikiai tokias vietas apleidžia. Stipriai dvokiančius vaistus negalima vartoti pirkiose arba arti maisto produktų, nes nuo jų gali gauti nemalonų kvapsnį pienas sviestas ir kiti produktai.

4. Gerai naikina peles taip pat įvairios ląstos. Bet kadangi pelės turi labai gerą uoslę, tai ląstos reikia užlaikyti švariai ir sugavus pelę tuojau plauti karštu vandeniu ir sodu. To nepadarius, pelės suuos kraują arba išmatas ir į lą stas neeis.

5. Pelių nuodėjimas trobose reikia atlikti atsargiai, nes kitaip gali nusinuodyti žmonės arb gyvuliai.

Pelių nuodijimui dažnai vartojama *aršenikas* — balti milteliai be skonies ir kvapsnio. Sulig rusų recepto nuodai pelėms taip gaminama: imama 1 kg. aršeniko ir $^1/_2$ kg. krakmolo ir visa tai sumaišoma su 40 kvortų vandens ir dideliam puode užvirinama. Paskui ištisą valandą tame skystime mirkinama, nuolat maišant, 100 kg. kviečių, kad grūdai lygiai prisigertų nuodų. Kuomet kviečiai išbrinksta, reikia užpilti nedaug fuksino, kuris kviečius nudažo melsvai raudona spalva ir tuo juos lengva paskui atskirti nuo neužnuodytų grūdų.

Aršenikas su krakmolu gerai prilimpa prie grūdų. Tokius vaistus geriausia gali prirengti vaistininkas, nes aršen ką labai nenoromis parduoda privatiniems asmenims, kadangi tai yra gana stiprūs nuodai.

Pelėms nuodyti vartojama dar *strichnina*, kuri yra labai stiprūs nuodai ir nunuodija peles momentaliai. Prieš karą buvo galima gauti strichnina užnuodytų kviečių, kuriuos vartodavo pelėms nuodyti. Prieš karą 1 kartis užnuodytų kviečių kainavo apie 20 rublių, bet dabar daug brangiau ir todel abejotina, ar apsimokės jie vartoti pelėms naikinti. Vienam ha vartojama ligi $1^1|_2$ 4 kg. užnuodytų kviečių, tai pareina nuo to, kiek yra pelių.

Galima šiuos nuodus ir namie prirengti, bet recepto aš čia nepaduodu, kadangi strichnina yra labai stiprūs nuodai ir patiems gaminti nepatarčiau.

Fosforas, kurį vartoja degtukų gaminimui, tinka taip pat ir pelėms naikinti, kadangi yra gana stiprūs nuodai. Fosforo pigulkas pelės labai nenoriai ėda. Šiuos nuodus galima taip prirengti. Įkaitinama 2 kg. krakmolo ligi 43° C., įdedama 5 gr. baltojo fosforo, truputį įpilama glicerinos ir ištirpiname nedideliam karštyje, kadangi fosforas labai greit užsidega. Kuomet jį laikome pirštuose, tai jau nuo jų šilimos fosforas gali užsidegti ir nudeginti rankas. Imti jis galima tiktai pirštinėmis arba žnyplėmis. Panašiai prirengtuose nuoduose vilgome 2 colių ilgumo šiaudelius ir sukaišiojame juos į pelių volas. Landydamos po volas pelės apsivelia krakmolu ir fosforu ir paskui laižydamos nuodus nuo plaukų jais užsinuodija.

Kaip kurie tvirtina, kad jau už 48 valandų turi pasirodyti pasekmės nuodijimo pelių fosforu. Po to reikia priberti į volas smulkiai sugrūstos plytos, užlipinti šviežiu moliu, bet užnuodytus šiaudelius volose reikia palikti. Reikia tačiau pastebėti, kad ir šie nuodat labai nenoriai aptiekose parduodami ir geriau nusipirkti gatavi preparatai.

Pelių nuodijimas jūrių svogūnu. Jūrių svogūnu peles dažnai naikindavo prieš karą. Nuo jo labai pradeda trauktis širdis, ko maži žvėrukai neišlaiko, o didesniems gyvuliams ir žmonėms mažai būna pavojingas arba visai nekenksmingas. Šiuo nuodu daroma nuoviras, mirkoma jame seni duonos kriokšlai ir paskui mažais gabalėliais dedama į pelių volas. Prieš karą 50 kg. jūrių svogūno kainavo 15 vokiškų markių, o dabar jo visai nėra prekyboje, todel nepaduodame jo prirengimo būdų.

Sieraanglis taip pat vartojama pelių nuodijimui. Srieraanglis yra gelsvas skystimas ir pasižymi supuvusių kopūstų kvapsniu. Jis lengvai garuoja nuo ugnies sprogsta panašiai kaip eteris ir benzina, trobose yra labai pavojingas, norint jo garai yra sunkesni už orą, visur patenka ir viską nuodija. Kiekvienai volai pakanka nuo 5 ligi 8 kubinių centimetrų to skystimo ir įpylus tuojau vola reikia užkimšti arba žemėmis užmindžioti. Galima taip pat į volas dėti nuilgytas sieraanglį vatos ir skarmalų gabalėlius. Kadangi šie vaistai lengvai gali iššaukti ugnelę nepatariama jų vartoti trobose.

Nuodijimas kamščiu. Nuodijimas kamščiu mažai pavojingas kitiems gyvuliams. Paprastą bonkos kamštį supjausto į smulkius gabalėlius (kaip spilkos galvelė) ir kepina taukuose su svogūnu, kad būtu skanesnis, po to stato kur nors nuošaliai, kad pelės galėtų ligi sočių prisiėsti. Tuo kamščiu pelės taip sau prisikemša žarnas, kad už kelių valandų nudvesia iš priežasties žarnų plyšimo.

Jeigu kamštis buvo smulkiai supiaustytas, tai kitiems gyvuliams suėdus nieko nekenkia, o jei ir pakenktų, tai galima jie tuojau išgydyti uždavus vidurių pravalymui glauberio druskos.

Pelių naikinimas ligomis. Geras pasekmes duoda pelių naikinimas įvairiomis limpamomis ligomis, ypač *pelių tifu*. Tai yra limpama liga tiktai pelėms, susekta 1890 metais, o nuo 1892 metų nuolat vartojama. Pelių tifą iššaukia maži, akia neįžiūrimi maži grybeliai, kurių kultūros galima gauti Varšuvos Epidemiologijos Institute (Warszawa, ul. Chocimska 2). Tuose institutuose sergančių tifu pelių jaknų gabalėlius deda į specijaliai prirengtą ir ataušusi buljoną (sriubą) su želatina, taip kad jis sutirštėtų, tuomet begalo greit ligos grybeliai dauginasi. Ligos perus privalome pirkti tiktai labai sąžiningose istaigose, kadangi juos labai lengva sufalšuoti.

Nuodyti peles geriausia pavasario metu, nes tada jos esti silpnos, greit suserga ir ir nudvesia. Gavus tifą (prisiunčia jį paprastai stikliniuose vambzdeliuose arba buteliukuose ir maždaug už poros savaičių po kultūros užkrėtimo liga bakterijos žūsta), reikia užvirinti reikalingą kiekį separuoto pieno (liesas pienas geriau veikia, negu riebus), o kai atvėsta ligi 30–37°C. (gyvulio kūno šiluma,) tada reikia kultūrą susklauti, supilti į pieną ir juo suskalauti indas. Bakterijos nepakenčia dienos šviesos ir tuoj nuo jos žūsta, todel tas darbas reikia atlikti pavakare prie dirbtinės šviesos, tai yra prie lempos arba žvakės. D desnis šaltis taip pat žudo ligos grybelius. Jeigu juos gaunama sušalusius pašta, tai reikia 4—5 dienas pamažu alšaldyti, bet smarkiai nešildant. Bet nežiūrint į tai ligos grybeliai bus jau netikri.

Jeigu maža yra pieno, tai galima vartoti tam tikslui lengvai pasūdytas vanduo (1 litrui vandens šaukštelį druskos), gerai išvirintas ir ataušintas ligi 30—37°C.

Pieną užkrėtus pelių tifu, reikia jis pridengti, kad kitokias bakterijos ir grybai negalėtų patekti ir kad dienos šviesa negalėtų joms pakenkti. Be to, kultūra reikia pastatyti šiltoj vietoj, kad per 24 valandas neatauštų, tai bakterijų piene tiek prisiveis, kad vienam laše bus jų daugybė. Atidarius vamzdelį arba buteliuką reikia vis bakterijų kultūra tuojau sunaudoti, nes atdara greit genda ir bakterijos žūsta.

B. d.

---

džiauja, trukdo mokytojui ir patys vargsta. Po piet jie turi savo pamokas pas direktorių.

Valstiečiai ir švietimas.

Fasc. 22/1803 pusl. 215, 216.

Nėra mažiausio reikalo raginti valstiečius prie mokslo, nes jie patys geriausiai supranta jo reikalingumą ir naudą. Jie nemokina vaikų del neturto. Žemėse, išskyrus Žemaitiją, valstietis kenčia didelį skurdą, negali savo duona išgyventi iki rugiapiūtės, ima iš dvaro pašalpą, įsiskolina. Be to, sūnus jam reikalingas kaipo pagelbininkas darbe (ypač jei antrą paima kariuomenėn). Kas kita Žemaičiuose. Čia valstietis yra turtingas, pats veržiasi į šviesą, siunčia vaikus į mokyklą, nors jam tą ponai draudžia.

„Kun. Zubovas šiais metais vieną naktį paėmė iš Telšių keliolika studentų, kaipo savo Šiaulių valstiečius. Tas pats kunigaikštis visoms mokykloms išsiuntė perspėjimą, kad nepriimdinėtų jo valstiečių. Vargšai valstiečiai tylomis ir po sugalvotom pavardėm mokyklose slapstosi. Taip jie supranta mokslo naudingumą".

Keli žodžiai apie žemaičius.

Fasc 22|1803 pusl. 203, 204, 205.

Žemaičiuose I-oj klasėj mokiniai 22, 26, kartais 30-ties metų amžiaus, retai pasitaiko 10 — 12 metų berniukas. Žemaičių bajorai nori savo sūnus mokyti į kunigus, todel siunčia juos į mokyklą tokiame amžiuje, kad baigę ją, galėtų iškart stoti dvasinėn seminarijon. Jei į mokyklą būtų siunčiami 10 — 12 metų berniukai, tai jie baigę mokyklą neturėtų ką daryti iki sulauktų metų, reikalingų stoti seminarijon, ir užmirštų visa, ką išmoko. Dažnai žemaičių bajorai naudojasi sūnumis, kaipo bernais; laukdami kol jie išaugs ir supras mokslo reikalingumą. Tada, aiškus dalykas, mokytis yra jau vėlu. Kiti, neturtingi, siunčia vyresnį sūnų, jaunesnieji sūnūs dirba žemę, laukdami, kol anas baigs. Pagalios yra čia labai neturtingi bajorai, kurie duoda sūnui žemės gabalą, kad galėtų mokytis. Šis gavęs žemę, dirba ją ir taupydamas per kelius metus renka pelną, kad vėliau galėtų mokytis.

Vizitatorius kalbėjosi su mokiniais. Vyresni turi labai nusidirbusias rankas.

— „Toks ateina mokyklon jau suaugęs, su galva jau mokslui netinkančia, bet su didžiausiu jo noru. Gyvena jis kieta, juoda duona, niekuomet neragaudamas mėsos nei viralo, nori mokytis būtinai. Gaila ir keista darosi žiūrint į vargšą žemaitį, kuris kovodamas su tokiomis moralėmis ir fizinėmis kliūtimis veržiasi į mokslą. Podraug jį gerbi.*) Jis šventai tikėdamas, kad kiekvienas mokslas eina iš dangaus, mokinasi savo pamokas kasdien klūpėdamas keletą valandų. Girdėjau apie tokį, kuris matydamas kaip rykštėmis baudė tinginius mokinius, o iš čia spręsdamas, kad rykštės varo į galvą protą, ateidavo pas savo mokytoją, su ašaromis prašydamas jį, kad jo nesigailėtų ir rykščių jam negailėtų. Kuriam tai krašte tokios kliūtys neatitrauktų žmogaus nuo mokslo? — Neatitraukia žemaičio. Ko su taip determinuotais į darbą įtrauktais žmonėmis padaryti negalima?"

Straipsnį apie žemaičius tyčia padėjau gale, nes į jį norėčiau atkreipti domę. Labai daug mums sako kun. Bohušo žodžiai: „Kuriame krašte tokios kliūtys neatitrauktų žmogaus nuo mokslo? — Neatitraukia žemaičio!" Tuos žodžius gerai sau įsidėmėkime. Kuo buvo žemaičiai istorijos bėgyje — žinome, — kuo bus --- tai dar parodys ateitis.

Eris.

---

*) Vertimas šio sakinio formos atžvilgiu nesutinka su originalu. Eris.

Trumpai apie viską.

— Kanados mokslininkas Davidsonas rado Mongolijoje priešistorinio žmogaus galvos kiaušą; šįs moksliniukas spėja, kas šis žmogus gyvenęs apie miljoną metų prieš mus.

— Suomijos vyriausybė gavo iš parlamento įgaliojimus griebtis griežtų priemonių prieš komunistus; vyriausybės sumanymo nepalaiko tik komunistai ir socialdemokratai.

— Sovietuose priskaitoma 1.298.000 bedarbių; iš tikrųjų jų yra daugiau, nes tik tas skaičius gauna iš valdžios pašalpas; kiti, kurie negali įradytį, kad yra „proletarų" kilmės, pašalpų negauna ir nesiskaito bedarbiais.

— Rusai bolševikai užimtoje Mandžūrijos dalyje įkūrė naują mongolų respubliką; tos respublikos valdžia nenori pripažinti Kinijos viršenybės.

— Japonija pareikalavo ir rusų bolševikų milijono ienų atlyginimo uš nuostolius, padarytus japonams karo metu Mandžūrijoje; spėjama, kad visai atsisakysią japonus patenkinti ir todel galįs kilti naujas nesusipratimas taip Sovietų ir Japonijos.

— Mančestero fabrikose (Anglija) nutarta Kalėdų šventes tęsti visą savaitę, nes darbo vis viena labai maža.

Nepriklausomoj Lietuvoj.

Kokia bus Vytis?

Nepriklausomoj Lietuvoj dabar gyvai svarstoma tautos ir valstybės ženklo — Vyties klausimas. Mat tyrinėtojų nuomone, dabarti is raitelio skyde šešiagalis kryžius yra paimtas iš vengrų ir karalienei Jadvygai reikalaujant po Lietuvos unijos su Lenkija buvo įdėtas skydan. Gi tikra didžiųjų Lietuvos kunigaikščių vytis to šešiagalio kryžiaus neturi. Taip pat nevartojęs to kryžiaus ir Vytautas. Del to greičiausiai bus sudaryta tam tikta žinovų komisija, kuri nustatys kokia iš tiesų buvo vartojama vytis senovės Lietuvoje iki unijos su lenkais. Galimas daiktas, kad šešiagalio kryžiaus vietoje bus skyde įdėti Gedimino stulpai. Kai galutinai paaiškės, kokia bus vartojama Vytis, pasistengsime mūsų skaitytojams ją duoti nemokamai, jei nesutiksime nenugalimų kliūčių.

Pabaltės valstybių žurnalistų konferencija.

Latvių socialdemokratų partijos organas „Socialdemokrats" praneša, kad 1930 metais kovo mėn. Rygoje bus sukviesta Pabaltės valstybių konferencija. To paties laikraščio žiniomis, konferencijoje dalyvausią šių tautų žurnalistai: Lietuvos, Latvijos, Estijos, Suomijos, Švedijos, Danijos ir Lenkijos. Taip pat rašoma. kad dalyvaus ir vokiečių žurnalistai.

Prof. Voldemaras Lietuvos Banko valdytojas.

Spauda praneša, kad artimiausioj ateity valstybės prezidentas paskirsiąs buvusį Lietuvos ministerį pirmininką prof. Voldemarą Lietuvos Banko valdytoju. Ar ši žinia tikra, tuo tarpu dar nepaaiškėjo.

Įvairenybės.

Jūra iškėlė miesto griuvėsius.

Prieš kiek laiko atvykusio į Nassau miestą, anglų Bahama salų sostinę New-Providence saloje, laivo jūreiviai pasakojo matę jūroje, netoli uosto, naują salą su milžiniškų namų griuvėsiais. Tačiau niekas jiems nepatikėjo. Toliau ir kiti ėmė sakyti tikrai matę salą. Vyriausybė pasiuntė tris laivus patikrinti ir, tikrai rado salą. Ją bus iškėlęs, kaip spėja, jūros dugno drebėjimas.

Tos salos iškėlimu labai netektų stebėtis: tokių dalykų atsitinka vandenynuose labai dažnai. Tačiau tyrinėjimai parodė, kad pasirodžiusioj saloj kadaise yra gyvenę žmonės. Toj vietoj, matyt, senovėj stovėjęs didžiūlis, su daug tūkstančių gyventojų miestas. Tai turėję būti dar prieš europiečiams įsigalint Amerikoj, nes rastieji šventyklų griuvėsiai labai panašūs yra į senovės meksikiečių stilių. Tyrinėtojų nuomone, miesta bus staiga vanduo užliejęs, nes niekur nematyti juokių pylimų liekanų. Tai bus, tur būt, Amerikos Vineta, tas pasakingasis padavimų miestas, kuris minimas net germanų mituose.

VIETOS KRONIKA.

Kitas „Vilniaus Rytojaus" numeris.

Del Kalėdų švenčių, kitas „Vilniaus Rytojaus" numeris išeis jau Naujuose Metuose.

Atsistatydins miesto prezidentas.

Pasklydo gandų, kad miesto prezidentas p. Folejewski's žadąs artimiausiu metu atsistatydinti ir vėl grįžti advokatauti.

Kun. Florijonas Neviera istorijos magisteris.

Kun. Florijonas Neviera gavo istorijos magisterio laipsnį. Kun. F. Neviera studijavo Vilniaus Universitete istoriją ir ją dėstė Vytauto Didžiojo Gimnazijoj kol buvo išsiųstas Ašmenon (taip dažnai daroma su lietuviais kunigais), kur ir dabar kapelionauja lenkų mokyklose.

Vienodi protestai.

Pereitame numeryje rašėme, kad lenkų spauda vienbalsiai pasmerkė lietuvių, ukrainų ir gudų konferenciją Varšuvoje. Prie to lenkų spaudos fronto prisidėjo su savo protestais gudų „sanatoriai", o nedaug trukus ir ukrainų. Dabar gi paaiškėjo, kad neatsiliko nuo gudų ir ukrainų sanatorių ir mūsų pažangieji, kurie savo organe „Vilniaus Žodis" Nr. 2 taip pat protestuoja prieš tautiniai nusistačiusios lietuvių visuomenės atstovą minėtoje konferencijoje. Iš to protesto labai džiaugiasi lenkų spauda.

Pavyzdžiui, „Dz. Wil." Nr. 294 pacitavęs iš „Vilniaus Žodžio" puolimą prieš Laikinąjį Komitetą, nuo savęs priduria:

„Todel kaip matome lietuvių atstovas tautinių mažumų komisijoj turi nevisai tikrą poziciją ir toje sudėtyje komisija negali atstovauti lietuvių visuomenės Lenkijoje".

Matome, kaip mūsų pažangieji pila ant lenkų spaudos malūno vandenį padėdami jam sukti ratą. Ar gi bereikia abejoti, kad tai esama gryniausios lietuviškos sanacijos.

Krokodiliškos endekų ašaros.

Endekų apetitai nėra niekuomet pasotinami. Jie kiekvienam nelenkų gyvenimo žingsnyje mato pasikėsinimų prieš lenkybę. Tai jų manija. Paskutiniu metu „Dz. Wil." pakėlė triukšmą del Vilniaus universiteto humanitarinių mokslų fakulteto krizio (?). Ypač nerimsta endekų organas del atėjūniškių profesorių skaičiaus sumažėjimo. Mat istorikas prof. Koneczny (garsus savo prasimanymais apie „lietuwasus") tapo perkeltas į emeritus, Chodynickis (buvęs „Atheneum Wileńskie" redaktorius, vienas bešališkiausių profesorių) perkeltas Poznanės universitetan, prof. Taszycki — Lvovan, prof. Oko (žymus endekų šulas—Obóz Wielkiej Polski veikėjas) ir prof. Pigoń (abudu iš Galicijos)—dabar atostogauja. Apgailestauja „Dz. Wil." ir prof. Liutoslawskio (garsaus lietuvių koliotojo) pasitraukimą.

Kartu kreipia domę į tautinių mažumų lektoratų didinimą. Mat endekams labiausiai bado akis lietuvių kalbos lektoratas.

Pinigai balon.

Vilniaus miesto magistratas be nuolatinio vienų ir tų pačių gatvių kasinėjimo, be pinigų siuntinėjimo Gdynėje statomam paminklui, nesenai sumanė asfaltuoti Mickevičiaus gatvę. Daug buvo rašyta apie vedamas derybas, apie jų nutraukimą, apie pasiūlymus, atmetimus ir t.t., kol galop, ties Lūkiškio aikšte pradėjo asfaltuoti. Nuo Serakovskio iki Gegužės 3 išasfaltavo. Turėjo tai būti mėginimas. Praėjus kuriam laikui specijalistai žinovai apžiūrėję asfaltą pripažino jį visai netikusiai padarytu. Vadinasi, išmestos tūkstantinės pinigų sumos nuėjo niekais. Asfaltas netikras, netinkamas. Bet ar gi gaila magistratui sekvestratorių surinktų mokesčių.

Tik ne vilniečiai.

Vilniaus miesto taryba norėdama kuo nors pasirodyti, sekdama Lenkijos miestų pavyzdžiu nutarė paskirti literatūrinę dovaną. Ilgai tarėsi, derėjosi, ginčijosi, kol galop nustatė dovanos sumą iš 5000 zlotų, žinoma, lenkų kalba parašytam veikalui Buvo kalbėta ir apie kitomis kalbomis parašytus veikalus, kaip pav. lietuvių, gudų ir žydų, bet be kalbų, rodos, nieko daugiau nenutarta. Kas kita del dovanos už lenkų kalba veikalą. Tai dovanai pripažinti miesto prezidentas jau ir literatinę žinovų komisiją paskyrė, kurion pakvietė p. Hulewicz'ių (poznanietį), prof. Srebrny (varšavietį) ir Piotrowicz'ių (kaunietį) Matome, kad komisijoje nėra nė vieno vietinio lenko literato. Elgėtiškai atrodo. Reikia dabar laukti, kaip paskirs Vilniaus dovaną kokiam nors podhaliečiui ar kolomijiečiui, tuomet bus aišku, kiek vietos lenkai literatai turi savigarbos.

Redakcijos atsakymai.

P. Ateičiai Nieko nebus. Eilės netinka Geriau proza mėginkit rašyti.

P. Sakalėliui. Abidvi Tamstos korespondencijos netilps, nes Tamsta paduoti faktus, už kuriuos gali iškelti mums teismo bylą.

Paklydusi mergaitė

IEŠKO GIMINIŲ.

1917 metais siaučiant mūsų krašte badui, atejo elgetaudama nežinia iš kur maža mergaitė, kuri pasisakė turinti Emilijos vardą. Bet nežino iš kokio sodžiaus ir kaip vadinasi jos tėvai. Kartu pasakojo, kad tėvas ir motyna mirę badu. Emilija iki šiol tarnauja pas ūkininką Zigmuntą Urbaną, Kurmiškių viensėdy Kaltinėnų vals. Švenčionių apskr.

Prašome atsiliepti jos gimines

Atsiųsta paminėti.

P. Vieštautas. **Vytautas Didysis,** Lietuvos Didis Kunigaikštis, Čekijos karalius, Lenkijos karūnos globėjas, Rygos arkivyskupijos protektorius, Rusų žemių valdovas. Vilnius, „Ruch" spaustuvė, 1930 m., 20 pusl., Kaina nepažymėta.

* * *

Visuotininis metinis
Lietuvių Mokytojų Sąjungos narių
SUSIVAŽIAVIMAS

šaukiamas š. mėn. 31 d. 8 val. rytą Vilniuje, Vytauto Didžiojo Gimn. salėje.

Dienotvarkė:

1. Valdybos pranešimas apie Sąjungos veikimą ir piniginė apyskaita;
2. Revizijos komisijos pranešimas;
3. Naujų narių priėmimas;
4. Pranešimai iš vietų.
5. Valdybos ir revizijos komisijos rikimai;
6. Sumanymai:
   a) dėjimasis prie Mokytojų Profesinių Sąjungų Centro Komisijos
   b) Kiti sumanymai.
7. Referatai.

Pastaba: Visuotinis Susivažiavimas šios dienotvarkės punktų eilę keičia savo nuožiūra.

Asmens, kurie turi paruošę arba paruoš Susivažiavimui referatų, malonės pranešti Sąjungos Valdybai jų turinį bent savaitę laiko prieš Susivažiavimo dieną (Adr.: Vilnius, Didžioji 2, but. 2).

VALDYBA.

Smagiausiai praleisi Šventes skaitydamas knygas.

Šiais metais suėjo 25 metai nuo spaudos atgavimo. Jei nori sužinoti, kaip buvo sunkus mūsų gyvenimas spaudos draudimo laikais ir kaip atgavome spaudą, perskaityk šias R. Mackevičiaus, šiemet išleistas knygas.

1) „Kovoje už gimtąją kalbą",
trumpai atpasakota spaudos draudimo ir atgavimo istorija — 50 sk.

2) „Pilkej Didvyrai", —
I dalis — didelė, 234 paslapių apysaka. Taip pat iš spaudos draudimo laikų — 3 zl. 50 sk.

Gaunama lietuvių knygynuose.

Nuo gruodžio 1 denos
D-ras V. LEGEIKA
persikėlė kitan butan, būtent:
Kaštonų (Kasztanowa) Nr. 5—2
(prie Lūkiškių aikštės)
Priima ligonis rytais nuo 10 — 12.
vakarais „ $6\frac{1}{2}$— 8.

Ar jau išsirašei 1930 metams

„Jaunimo Draugą"?

„JAUNIMO DRAUGAS" juk vienintelis Vilniaus krašto jaunuomenės laikraštis.

„JAUNIMO DRAUGAS" laiko svarbiausiuoju savo tikslu žadinti tautinius jausmus ir tvirtint katalikų tikėjimą mūsų jaunuolių širdyse.

„JAUNIMO DRAUGAS" atneša kas menuo savo prenumeratoriams gražaus pasiskaitymo, mokslo ir politikos žinių, skambių eilėraščių, linksmų monologų, draugiškų patarimų, nesunkių galvosukių, daug vaizdelių (paveikslėlių) iš lietuvių gyvenimo ir visą maišą saldaus ir nekalto juoko.

„JAUNIMO DRAUGAS" kainoja

tik 2 auks. metams,

reiškia, pigiau negu pora pokelių vidutiniškų papirosų, o malonumo ir naudos 1000 kartų daugiau.

„JAUNIMO DRAUGĄ" todel išsirašo kiekvienas Viluiaus jaunuolis(lė) ir vyresnieji, nes tai kiekvieno susipratusio lietuvio pareiga.

Ar jau atlikai tą pareigą? Jeigu dar ne, tai paskubėk.

Laiškus ir pinigus reikia siųsti tokiu adresu:

Administracija „Jaunimo Draugo"
Wilno, ul. Św. Jańska 8—1.

Pastaba. Kas norės su mūsų laikraščiu susipažinti, tegul parašo, tam vieną numerį nusiųsim dovanai.

Ar jau turi įsigijęs **1930** metams didelį paveiksluotą

„Vilniaus Kalendorių?".

Kaina 1 auks. 20 skat.

Kas nori žinoti, kas dedasi plačiame pasaulyje, Nepriklausomoj Lietuvoj, kiekviename mūsų krašto kampelyje,
Kas nori gauti žinių iš ūkio srities,
Kas nori gauti gražių ir įdomių pasiskaitymų,
Kas brangina mūsų karašto ateitį,
Kam brangus yra lietuvio vardas ir tradicijos,
Kas už tą visai nenori brangiai mokėti,
Tas skaito ir platina, **vienintelį dažniau einantį Vilniuje lietuvių laikraštį**

„VILNIAUS RYTOJŲ",

kuris su priedais metams kainuoja tik

4 zlotai.

Vilnius, Šv. Jono 8—1.

Jei dar neesi užsisakęs, tai kuo greičiau tai padaryk, o tikriausiai nesigailėsi.

Leidėjas ir Atsak. Redaktorius **Julius Navikas.**

„RUCH" Spaustuvė, Totorių g.